

1292

BIBLIOTEKA
MUZEUM W PRZEMYSŁU
Plac Czackiego 3

JERZY MALISZEWSKI

UCZESTNICY POWSTANIA
STYCZNIOWEGO
ZESŁANI I INTERNOWANI

NAKŁADEM LEKARZA WOJSKOWEGO
WARSZAWA 1931

JERZY MALISZEWSKI

UCZESTNICY POWSTANIA
STYCZNIOWEGO
ZESŁANI I INTERNOWANI

BIBLIOTEKA
MUZEUM W PRZEMYSŁU
Plac Czackiego 3

NAKŁADEM LEKARZA WOJSKOWEGO
WARSZAWA 1931

Nr inwent. 1292.

99 + 943,8

Odbito czcionkami Drukarni „Antiqua”
Warszawa, Kacza 7. — Telefon 504-91.

C z ę ś ć II.

W II części „Sybiraków, zesłanych i internowanych za udział w powstaniu styczniowym“ podają resztę nazwisk (352). objętych *materiałami Komisji Kwalifikacyjnej dla weteranów powstań narodowych (1831 — 1848 i 1863 r.) przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.*

I tak jak w części I-ej i tu — natrafi tu czytelnik na szereg nieścisłości w pojęciu historycznym. Niedokładności te dotyczą w pierwszym rzędzie: a) przekręcania nazwisk dowódców jednostek bojowych, b) kierowników organizacji cywilnych, c) nazw bitew lub potyczek, d) miejsc zesłania, e) miejsc pobytu w więzieniach, f) braku imion przy powtarzających się nazwiskach dowódców partyj (oddziałów) i g) ważniejszych faktów historycznych (daty).

Te braki w podawaniu przez powstańców przebiegu ich udziału w powstaniu — można przypisać tylko winie częściowego lub zupełnego zaniku pamięci, biorąc pod uwagę czasokres, odległy od daty powstania.

Często bowiem do rejestracji zgłaszały się pozostałe wdowy, które o udziale męża w powstaniu mogły wiedzieć tylko z jego opowiadań, bądź też z informacji, uzyskanych od współtowarzyszy broni.

Wogóle, weterani nawet z najbliższymi nie dzielili wrażeń z okresu powstania, obawiając się wcześniejszych czy późniejszych prześladowań.

Często czytelnik spotka się z takimi faktami, jak np.: X walczył w powstaniu, Y był więziony, Z był zesłany. Brak miejsc zesłania, miasta w którym był więziony oraz partji, w której służył.

To są właśnie owe nieścisłości, które wyżej wyliczyłem. Niejednokrotnie poszukiwałem danych o weteranach w źródłach historycznych, znajdując potwierdzenie co do niektórych, — o reszcie cisza. Czasami z pomocą przychodziły mi Stowarzyszenia uczestników powstania styczniowego, mające liczne zapiski oraz materiały wartości historycznej (Lwów, Kraków, Wilno i Warszawa). Napotykałem miejsca bitew, nie wymienione w źródłach historycznych.

Braki owe w miarę możliwości starałem się uzupełniać, posługując się w tym celu danymi, zawartymi w dziele Stanisława Zielińskiego p. t. „Bitwy i potyczki“. W życiorysach ograniczałem się do podawania: 1) daty i miejsca urodzenia, 2) krótkiego curriculum vitae, 3) nazwiska dowódców partji (oddziału) lub organizacji cywilnej, 4) miejsca pobytu w więzieniu na zesłaniu w katordze, 5) państw, do których emigrowali i t. p.

Niektóre z życiorysów, jako posiadające nieprzeciętną wartość — omawiałem obszerniej. Obok zarejestrowanych przez Komisję Kwalifikacyjną, podawałem nazwiska współtowarzyszy niedoli a więc więzienia, zesłania, katorgi, emigracji i t. p.

Do ogłoszenia obfitego i niewątpliwie cennego materiału Komisji Kwalifikacyjnej — pchnęła mnie chęć wydostania nazwisk z r. 1863, o których przemilcza historia .

Dla każdego Polaka, miłującego Ojczyznę, — pozostanie praca ta pamiątką i to drogą. Niejeden odnajdzie w niej osoby, o których bohaterstwie lub poświęceniu przeczyta.

Nie wątpię, że znajdą się tacy, którzy ujmą pracę szerszej a każde nazwisko walczącego o wolność i niepodległość będzie napisane złotymi zgłoskami na kartach naszej historii.

Dla informacji — dodam, że Komisja Kwalifikacyjna dla weteranów powstań narodowych, urządza przy Departamencie Zdrowia M. S. Wojsk. od 1919 r. pod przewodnictwem Generała bryg. Jana Kołłątaj-Srzednickiego.

Przez okres od 1919 do 1931 roku wciągnęła 4.013 osób na listy rzeczywistych uczestników powstań narodowych. Spisy imienne są pomieszczone w XXVI listach.

Bliższe informacje, odnośnie prac Komisji, znajdzie czytelnik w mej pracy pod tytułem: Opieka społeczna nad weteranami powstań narodowych, ogłoszonej w grudniu 1929 w Biuletynie Sekcji Sanitarnej Towarzystwa Wiedzy Wojskowej.

* * *

Upadło powstanie listopadowe. Społeczeństwo, znękanе niepowodzeniem i gniotącym je coraz bardziej uciskiem ze strony zaborców ogarnęła rozpacz i zwątpienie o lepsze jutro.

Po długich zmaganiach Narodu — zaświtała w umysłach wybitniejszych jednostek, a potem i reszty społeczeństwa myśl wyzwolenia Ojczyzny z pod gniotącego je jarzma. Młodzież porwana do czynu przez niez mordowanych pionierów idei wolnościowej — zaczyna brać żywy udział w manifestacjach, pochodach i nabożeństwach na intencję przyszłej i niepewnej walki o wolność i niepodległość.

Pamiętny pochód młodzieży, manifestującej w dniu 25 lutego 1861 r., był pierwszym hasłem, dającym znać światu, że Polacy nie pogodzą się nigdy z niewolą.

Wypadki następowały szybko jedno po drugim. Ogłoszone 27 marca koncesje i zapowiedziana organizacja władz narodowych — zaczęły silnie zajmować umysły. Margrabia Wielopolski, Dyrektor główny Komisji Wyznań Religijnych, przybywa w tym celu do Warszawy i zamieszkuje na Zamku.

Doskonała organizacja Dąbrowskiego i jego Komitet Miejski (Czerwoni) — miały wielu zwolenników; pomysł jednak i projekt rewolucji naznaczonej w lecie 1862 r. — spowodowały jego upadek. Przewagę otrzymuje stronnictwo Białych.

Hrabia Wielopolski czyni propozycję Białym — wydania mu Komitetu Miejskiego, który się nazwał Centralnym Komitetem Narodowym. Do tego jednak nie doszło.

Nastąpiły koncesje, przyjazd w. ks. Konstantego do Warszawy, otwarcie Szkoły Głównej, oraz wprowadzenie w życie całej organizacji Wielopolskiego.

Rozruchy, wywołane przez rządy Wielopolskiego, jeszcze bardziej podziały na społeczeństwo polskie. Przy działalności 2-ch rządów — kończył się rok 1862.

Zorganizowane koła młodzieży w pamiętnym dniu 22 stycznia 1863 r. wyruszyły na krwawy bój. Walka z nieprzyjacielem wywiczonym, uzbrojonym od stóp do głów — nie była rzeczą łatwą. Część społeczeństwa, podobnie, jak to miało miejsce w czasie wystąpienia Legjonów Polskich pod wodzą Józefa Piłsudskiego nazwała czyn z 1863 r. — „czynem szaleńców“.

Powstańcy uzbrojeni w dubeltówki, sztucery i kosy — często czynili spustoszenia w szeregach nieprzyjaciela, zwyciężali manewrami partyzanckimi, oraz napadami na objekty wojskowe. Powstanie styczniowe było jednym z najjudatniejszych.

Upadło wprawdzie, lecz zostawiło silne hasło i wielką ideę dla potomności. Krew walczących o wolność umiłowanej Ojczyzny — nie poszła na marne, a myśl narodowa, skąpana we krwi ostatniego powstania — przetrwała dwa pokolenia.

Mimo braku odpowiednich funduszy, materiału oficerskiego i podoficerskiego, możliwych warunków szkolenia rekruta i innych licznych przeszkód — oddziały licho odziane, odżywiane i wyekwipowane walczyły, nie szczędząc życia, krwi i mienia w obronie Świętych praw.

Jaką drogą zbierano fundusze na cele powstania?

Podczas kiedy Komitet Narodowy występował jako Tymczasowy Rząd Narodowy — sprawy finansowe były załatwiane w banku Kronenberga, gdzie też była prowadzona skarbowość powstania.

Organizacja opodatkowania i ściągania podatków była dokonywana przez komisarzy podatkowych, przy pomocy podkomisarzy. Zadaniem tych ostatnich było zbieranie wiadomości o mieszkańcach i kwalifikowanie ich do wysokości podatku.

Wykonanie przyjętego zadania, nie było rzeczą łatwą, gdyż w wypadku dostania się w ręce moskali — groziła niehybna śmierć, a przy okolicznościach łagodzących katorga lub zesłanie, — rzadziej wysoka grzywna łącznie z dozorem policyjnym.

Nie można ominąć faktów dobrowolnego opodatkowania się niektórych na cele powstania oraz wielkich sum, zaofiarowanych przez osoby lepiej postawione.

Dzielnie zorganizowana administracja kraju, oraz organizacja wojska, dokonana przez Traugutta — dawały rękojmię zwycięstwa

Niestety, reakcja wszystkich warstw społecznych, represje rządu moskiewskiego, aresztowania, rewizje, publiczne wykonywanie wyroków śmierci — spowodowały koniec powstania, prędzej, niż można się było tego spodziewać.

Niełatwą również rzeczą było tworzenie kadr, potrzebnych dla powstania. Wprawdzie prace w tym kierunku miały już miejsce w dobie przedpowstaniowej a więc w latach 1861 i 1862, nie mogły jednak zaspokoić żądanych potrzeb. Czyniono poprostu nadludzkie wysiłki, by stanąć na wysokości zadania.

Tworzenie wojska nawet w najlepszych warunkach — wymaga wiele nakładu pracy i przygotowań. Kardynalną przeszkodą do organizacji kadr były ciągle presje ze strony moskali, przejawiające się w silnie rozwiniętej sieci szpiegowskiej. Chłopi, zyskani dla moskali i zwodzeni przez nich obietnicami swobód, opłacani, — nie sprzyjali powstaniu, a nawet tworzyli bandy napadające na oddziały wyruszające do boju. Organizacje cywilne oraz poszczególne osoby, biorące udział w powstaniu były wydawane w ręce wroga. To stanowisko chłopów możnaby wytłumaczyć tylko brakiem z ich strony — poczucia narodowego. Nie brakło jednak między nimi takich, którzy łącznie ze szlachtą walczyli w szeregach powstania. Dzielili dołę i niedołę swych panów, razem z nimi ginęli w walce, dostawali się do niewoli i wreszcie zapelniali lochy kopalń zabajkalskich.

Powstanie styczniowe zyskało materiał oficerski i podoficerski przez 1) zaciągnięcie się do szeregów oficerów z po-

przednich powstań, 2) oficerów Polaków z byłych armij zaborczych (dezertarów), 3) dzięki działalności Kółka Oficerów w Petersburgu, 4) Polskiej Wojskowej Szkoły w Genui i Cuneo, 5) oraz cudzoziemców.

Niezmordowaną działalność rozwinęło Kółko Oficerów w Petersburgu, które w porozumieniu z organizacjami cywilnymi przygotowało powstanie. Zadaniem Kółka było krzewienie ducha polskiego wśród kolegów w wojsku rosyjskim, kształcenie się w wyższych szkołach wojskowych (akademjach), by zdobyte wiadomości poświęcić dla celów powstania, oraz praca konspiracyjna w całym tego słowa znaczeniu.

W związku z działalnością Kółka — rozpoczęła się dezercja Polaków z szeregów wojska rosyjskiego do oddziałów powstańczych. Dotyczyła w pierwszym rzędzie oficerów i podoficerów, a w końcu i zwykłych żołnierzy. Śpieszyli na odgłos walki, by swe młode życie złożyć w ofierze znękaney Ojczyźnie.

W roku 1861 — powstała na ziemi Włoskiej pierwsza Polska Wojskowa Szkoła w Genui, pozostająca pod wytrawnem i światłem kierownictwem gen. Ludwika Mierosławskiego, doświadczonemu żołnierza powstań 1848 i 1863 r.

Niedługo jednak istniała, gdyż już w 1862 r. została przeniesiona do Cuneo. W Genui pozostawała pod nadzorem płk. Pallavicciniego.

Dyrektorem Szkoły został mianowany gen. Józef Wysocki, komendantem płk. Fijałkowski, a jego zastępcą mjr. Władysław Englert.

Szkoła rozwinęła niezwykle żywą działalność. Rezultaty pracy byłyby niepomiarne, gdyby nie szkodliwa działalność polityki zagranicznej.

Szkoła Wojskowa Polska — istniała zaledwie 10 miesięcy i przez ten czas przygotowała przeszło 200 osób do zawodu oficerskiego, oczywiście w powstaniu.

Wychowankowie Szkoły, których nazwiska figurują w imiennych wykazach uczestników powstań narodowych — oddali nieocenione usługi powstaniu, zajmując niejednokrotnie wyższe i odpowiedzialne stanowiska w szeregach, oraz w orga-

nizacjach cywilnych powstania. O ile chodzi o powiększanie się kadr oficerskich, to zdarzały się wypadki, że podjęcie się dowodzenia jednostką bojową pociągało za sobą awans. Awansowano również za waleczność na polu bitwy, oraz za wyróżnianie się w prowadzeniu akcji.

To wszystko zwiększało kadry oficerskie, jednak brak ich dawał się odczuwać w całej rozciągłości. Organizacje cywilne skupiały w swem gronie wielu byłych oficerów, którzy z daleko większym pożytkiem przydaliby się oddziałom walczącym.

Najwyższa władza wojskowa, jaką był Departament Wojny, oraz Komitety Krakowski i Lwowski — nie wiele mogły zdziałać w tym kierunku, bowiem były uzależnione od działalności rządów cywilnych.

Nie posiadały wielkiego zakresu działania, z wyjątkiem pewnych sobie powierzonych czynności, t. j. zakupu broni i amunicji, mianowania lub zatwierdzania dowódców oddziałów walczących, oraz spraw żołdu. Błędem więc było ze strony organizacji cywilnych zatrzymywanie oficerów, gdy ich brakło w szeregach walczących.

Kwestja szkolenia rekruta-powstańca napotykała na szereg przeszkód. Brak możności ćwiczenia, broni, amunicji, kos, koni i t. p. wszystko to opóźniało szkolenie, a co za tem idzie, — utrudniało prowadzenie akcji obronnej. Powstańców ćwiczano potajemnie po dworach, wsiach i mieszkaniach prywatnych. Była to denerwująca praca, biorąc pod uwagę — ciągle rewizje oraz denuncjacje ze strony niesprzyjających żywiołów. Broń była sprowadzana z zagranicy. Często nie nadchodziła w porę, a jeżeli nawet nadeszła — to nie w żądanej ilości. A ileż razy była konfiskowana przez zaborców?

Kosy, kute dla powstania, choć wyrabiane w kraju — również nie zaspakajały potrzeb a to wobec ciągłych przeszkód ze strony chłopstwa, które o każdym wypadku donosiło organom policji i żandarmerji moskiewskiej. Wszystko to gmatwało plany organizatorów powstania. A jednak oddziały partyzantów wyruszyły do boju. Ginęli w nierównej walce pomni na święte hasło swych zasłużonych przodków. Dokazywali nieraz cudów waleczności, nieustraszonego męstwa. Musieli jednak wcześniej czy później ulec przeważającej sile wroga.

Obok Polaków walczyli w szeregach powstania Włosi, Garibaldecy, Francuzi, Węgrzy i Prusacy a nawet Moskale. Tych ostatnich było niewiele.

Cudzoziemcy zajmowali stanowiska dowódców partyj, oficerów oddziałowych oraz walczyli jako szeregowi (Joung de Blankenheim, Nullo, Seyfried, Bardet albo Bardette, Rochenbrun Enrico Zicci, Vacco Leodegardo, Vitale Gaspare i wielu inn.). W szczególności garibaldecy, jako najbardziej pokrewni ideą i hasłu wolności — duszą i ciałem sprzyjali powstaniu, nie szczędząc życia i krwi dla swej drugiej Ojczyzny.

Cały szereg osób, uznanych za weteranów 1863 r., — walczył pod rozkazami Garibaldiego a stąd zaciągał się w szeregi partyzanckie 1863 roku.

Prąd wolnościowy, panujący w całym szeregu państw — nasunął myśl stworzenia wspólnego frontu do walki o wolność, równość i braterstwo. Generał Józef Garibaldi zawarł nawet z generałem Ludwikiem Mierosławskim układ, zmierzający do stworzenia międzynarodowego legjonu, złożonego z oddziałów: polskiego, węgierskiego, francuskiego i niemieckiego.

Projekt ten nie został czy też nie mógł być zrealizowany — powstała jedynie jako wielka zdobycz — Polska Wojskowa Szkoła w Genui.

Te czy inne niepowodzenia — nie złamały jednak walczących. Potrafili znieść trudy i znoje więzień, katorgi, zesłania oraz emigracji.

Umieli wysoko dzierżyć sztandar Narodu, pomni na tradycje dawnej chwały Ojczyzny. Hasło walki o niepodległość wrosło w krew Polaków, którzy potrafili walczyć i bronić granic Rzeczypospolitej w ciężkich warunkach a nawet najgorszych, jak to miało miejsce w powstaniu styczniowym.

Przy studjowaniu materiału Komisji Kwalifikacyjnej dla weteranów powstań narodowych (1831 — 1848 i 1863) — rzuca się w oczy różnorodność kar, wymierzanych za udział w ruchu niepodległościowym.

Karano za udowodniony czy nieudowodniony udział w szeregach lub organizacjach cywilnych powstania, osoby podejrzane, sympatyzujące z powstaniem, oraz nie mające z niem najmniejszego związku.

Na czoło wysuwała się Rosja, o ile chodzi o stosowanie największego „wymiaru sprawiedliwości“. Austro-Węgry i Prusy— karały przeważnie powstańców, którzy na własne ryzyko przekraczali granicę, chcąc ująć przed represjami Moskali. Miało to również miejsce z całemi oddziałami, ściganemi przez przeważające siły wroga. Po przekroczeniu granicy były rozbijane a następnie internowane w chwili zmiany polityki Austrii i Prus.

Nie omawiam zresztą kar za udział w powstaniu w trzech zaborach, ze stanowiska prawnego, chodzi mnie głównie o podanie faktów, jakie odnalazłem w poszczególnych aktach.

Rosyjski Auditorjat Polowy wymierzał następujące kary:

1) *Śmierci*: przez powieszenie lub rozstrzelanie.

Rozstrzeliwano przeważnie byłych wojskowych, a więc oficerów Polaków, zbiegłych do szeregów powstania oraz wziętych przez Moskali do niewoli.

Wieszano osoby cywilne, w naszym przypadku, członków organizacyj cywilnych, żandarmów wieszających, wywiadowców powstańczych, przewożących broń i t. p.

2) *Ciężkie roboty terminowe i dożywotnie*.

Skazani przebywali w katordze przez parę lat, często przykuci do tacek nieraz przez całe życie. Ten „oryginalny“ rodzaj kary miał miejsce w kopalniach syberyjskich.

3) *Osiedlenie bezterminowe*.

Należało do rzadkich wypadków, co znajduje potwierdzenie w licznych aktach powstańców, gdyż przed wyrokiem uzyskiwali uwolnienie na skutek amnestyj.

4) *Osiedlenie długo lub krótko-terminowe*.

Trwało zazwyczaj kilka a niekiedy kilkanaście lat, oczywiście w zależności od popełnionej winy.

5) *Zamieszkanie w wewnętrznych gubernjach Cesarstwa lub na Syberji*.

Zsyłano również w bardziej oddalone gubernje Centralnej Rosji oraz (w bolje i mieńje otdalonnyja miasta Sybiri).

6) *Roty aresztanckie*.

Ten rodzaj kary stosowano względem uczestników powstania, pochodzenia mieszczańskiego i włościańskiego. Na przymusową służbę w wojsku przeznaczano małoletnich (w żołdacy w szczot nabora).

7) *Kazamaty t. j. odbywanie kary więzienia w twierdzach.*

Były bardziej obostrzone w porównaniu z więzieniami zwykłymi, tu bowiem przeznaczano osoby, co do których nie zachodziła najmniejsza wątpliwość co do udziału w powstaniu.

8) *Więzienie zwykłe.*

9) *Dozór policyjny* rozciągano najczęściej nad osobami podejrzanymi o udział w powstaniu, sympatykami, nie mającymi najmniejszego związku z ruchem roku 1863, oraz nad faktycznie biorącymi udział, czy to z bronią w rękę, czy w organizacjach cywilnych.

Rozciągano dozór w wypadku ujawnienia wypadku należenia do ruchu powstańczego, a nieraz nie mając do tego najmniejszych podstaw.

10) *Kara grzywny.*

11) *Kara chłosty.*

Wprawdzie ta ostatnia miała być zarzucona prawnie, w rzeczywistości była jednak stosowana w całej rozciągłości.

W aktach Komisji często natrafiałem na fakty innych kar cielesnych jak np.: bicie nahajkami, kolbami karabinów, płazem szabel i t. p. Był to zwyczaj praktykowany przez kozaków, czerkiesów w stosunku do wziętych do niewoli lub też prowadzonych do śledztwa.

Śledztwu towarzyszyły zazwyczaj: plucie w oczy, lżenie, wybijanie zębów (biej w mordę a skażet prawdę) oraz podawanie pożywienia, wywołującego nieopisane pragnienie.

Nie ulega wątpliwości, że nieraz fakty podawane przez powstańców, co do stosowania kar cielesnych były nieco przesadzone — w każdym razie miały miejsce w wielu wypadkach. Nie może być zatem mowy o żadnej mistyfikacji ze strony badanych.

Wygnańców przeznaczano do katorżnych robót, do prac w twierdzach, fabrykach i kopalniach. Przebywali tu przez czas, oznaczony w wyroku — często zwalniani przed terminem wzamian zsyłani dodatkowo na osiedlenie.

Srogi nadzór rozciągany nad katorżnikami-powstańcami mógł mieć tylko miejsce względem zesłanych tu za przestępstwa inkryminowane — nigdy zaś w stosunku do ludzi, których nieszczęściem było walczyć o wolność umiłowanej Ojczyzny. Wielu

z nich — ginęło, nie mogąc znieść trudów pracy, przewyższającej ich możliwość fizyczną.

Wytrwali nawet stawali się nieraz niezdolnymi do wykonywania żadnej pracy.

Zesłani na osiedlenie byli oddawani sami sobie. Musieli borykać się z całym szeregiem trudności. Pracowali u chłopów syberyjskich za samo utrzymanie a po przyswojeniu sobie tej czy innej pracy — za opłatą.

Korzystając ze sprzyjających warunków geograficznych — zajmowali się uprawą roli, poznaniami lub znanymi rzemiosłami, myślistwem, rybołówstwem oraz handlem i przemysłem. O ile chodzi o stronę materialną, to po pewnym czasie pobytu na wygnaniu, zakładali przedsiębiorstwa a niekiedy wracali do kraju ojczystego z pewnymi zasobami pieniędzmi. Bardzo wielu dlatego po upływie terminu wyroku — osiedlało się na Syberji dobrowolnie (wolni posieleńcy).

Tęsknota za krajem rodzinnym często niweczyła plany pozostawania na obczyźnie. Nie zatracali jednak charakteru i cech polskości a w swe potomstwo wpajali najszlachetniejsze zasady — miłości Ojczyzny!

Znane są jednak fakty częściowego lub zupełnego zruszczenia. Co było tego powodem? Niezawodnie małżeństwa, zawierane z rosjankami, które ujemnie działały na swych mężów a w szczególności na dzieci. Na szczęście faktów tych nie było wiele.

O ile chodzi o stosunek tubylców do zesłanych — to bez wahania można odpowiedzieć, że był lepszy, aniżeli możnaby przypuszczać.

Lud prosty, pozbawiony światła wiedzy i kultury, nie mieszający się przez nieświadomość do niczego — okazał dla polskich banitów więcej serca i zrozumienia aniżeli „oświeceni i gorliwi wykonawcy“ woli Caratu.

Zesłani do rot aresztanckich, poza zwykłą służbą wojskową (niektórzy z weteranów nie odróżniają przymusowej służby od rot aresztanckich) oczywiście „nie zwykłą“ dla „miateżników“, byli zatrudniani przy pracach koło budowy dróg żelaznych, sypaniu wałów kolejowych, obiektów wojskowych, utrzymywaniu czystości w budynkach koszarowych i t. p.

Zwykle na odbycie służby wojskowej przeznaczano $\frac{3}{4}$ lub $\frac{4}{5}$ czasu — resztę na roboty.

Zesłani otrzymywali jednak nie wszędzie za pracę skromne wynagrodzenie, którem zaspakajali częściowo cały szereg potrzeb.

Więzienie w twierdzach (Cytadeli Warszawskiej, Kijowskiej, Dynaburskiej, Petropawłowskiej, Brześcia Litewskiego, Modlina i innych) odbywali przeważnie powstańcy „oporni i krnąbrni“, co widać zresztą z licznych wyroków sądów polowych i „prześwietnego“ Audytorjatu (materiał Komisji Kwalifikacyjnej).

Byli to przeważnie ci z pośród schwytych do niewoli z placu boju, lub denuncjowani przez szpiegów rosyjskich, — z których nie można było wyciągnąć „słowa prawdy“. Drogo opłacali nieszczęśliwi — tajemnicę działalności tej czy innej partji lub organizacji cywilnej. Wielu z nich zawisło na szubienicy.

W innym wypadku — przechodzili etapy kar. Gnani z więzienia do więzienia, ze śledztwa na śledztwo — zeznawali na swą niekorzyść, zmuszeni do tego torturami. Byleby prędzej. Czekali z niepokojem dalszego kresu przeznaczenia t. j. śmierci, katongi, zesłania lub zwolnienia od odpowiedzialności. Zdarzało się to bardzo rzadko.

Przeznaczonych do przymusowej służby w wojsku wysyłano do oddziałów moskiewskich, stacjonowanych na Kresach, w Centralnej Rosji oraz na Syberji.

Z częściej wymienianych należy wspomnieć: Oddzielny Korpus Kaukazki, Syberyjskie karne bataljony, Orenburskie karne bataljony, na Amur w żołdacy i t. p.

Osoby szkodliwe (wrednyja) dla Państwa — zsyłano przeważnie do Środkowej Rosji — na czas trwania powstania, jako godzące w całość ustroju Cesarstwa.

Powracający z katongi, zesłania i zamieszkania na obczyźnie nie mogli wracać do dawnych miejsc pobytu. Przenoszono ich do innych powiatów, lub gubernij. Jednocześnie rozłączano zwykły lub „sekretny“ dozór policyjny.

Nie mogli zajmować posad rządowych i samorządowych. Piętno „miałieźnika“ ciążyło na nich przez całe życie.

Istniały wypadki pewnych okoliczności łagodzących ze strony rządu moskiewskiego. Udanie się w pokorę do władz przy posiadaniu protekcji osób wpływowych — czyniło nieraz cuda. Wyroki ulegały zmianie a nawet miatieżnik mógł nieraz powrócić do dawnych praw i przywilejów (b. rzadkie).

Na skutek ogłoszonego manifestu, osoby powracające z oddziałów walczących (miatieżniczkich band) — nie były karane, — zwalniano je od odpowiedzialności karnej, oddając na poręczenie (poruczicielstwo) miejscowych obywateli, niejednokrotnie z oddaniem pod nadzór policyjny.

Wogóle dozór policyjny rozciągano nad każdym, kto wyraźniej akcentował swą przynależność do społeczeństwa polskiego. Polegał na tem, że „niebłagonadziożni“ — byli zmuszeni co pewien określony czas — meldować się w policji wykonawczej, nie mogli opuszczać miejsc dotychczasowego zamieszkania, bez uprzedniego zawiadomienia o tem organów bezpieczeństwa publicznego.

Utratę praw obywatelskich t. j. stanu i posiadania powodowała zesłanie do katorżnych robót, osiedlenie w Centralnej Rosji oraz na Syberji. Majątki były konfiskowane na rzecz Państwa. Skrupulatność w tym kierunku była posunięta do tego stopnia, że skazanym za udział w powstaniu nie wolno było dziczyć majątków rodzinnych.

Nad pozostałymi w kraju rodzinami po zesłanych — rozciągano dozór i „baczne“ oko. Pozbawiano posad, szykanowano, przeprowadzano częste rewizje, słowem, prześladowano przy każdej sposobności. Rodzina „miatieżnika“ — podobnie jak on sam — była wysunięta poza nawias społeczeństwa.

O ile chodzi o stosowanie kar w byłych zaborach — pruskim i austriackim — to tak Austrja jak i Prusy nie miały wielkiego pola do działania.

Ciężar bowiem powstania spoczywał na terenie b. zaboru rosyjskiego, z wyjątkiem organizacyj konspiracyjnych (Komitety Lwowski i Krakowski t. zw. Ława Krakowska i szereg innych t. p. organizacyj). Partje tworzone głównie w b. Królestwie Kongresowem oraz na bliższych i dalszych Kresach.

Dezertowali wprawdzie z szeregów pruskich i z wojska austriackiego do powstania, lecz oba państwa tolerowały fakty

w stosunku do jednostek, występując jedynie przeciw oddziałom, przekraczającym granice b. zaboru rosyjskiego. Wprawdzie obowiązywał w kodeksie karnym wyrok śmierci za zdradę główną (zdrada stanu), a w tym wypadku do zbiegłych do szeregów powstania, — wypadków tych było zresztą niewiele — jednak kara śmierci była rzadko stosowana. Powstańców, przekraczających granicę, — osadzono w więzieniach zwykłych oraz w twierdzach. Stosowano często kary administracyjne oraz karę aresztu — za przekroczenia „w okresie trwania powstania“. Wypadku nakładania grzyw na biorących udział w powstaniu — w tych zaborach nie natrafiłem.

Austrja i Prusy stosowały również dla zbiegłych do powstania nadterminową służbę wojskową.

Powstańcy byli osadzeni przez Austriaków i Prusaków w następujących twierdzach: Iglawy, Teleza, Koenigsgraetzu, Ołomuńca, Glatzu, Josefstadtu, Berlina (Moabit) i Poznaniu (Kernwerk).

Austrja i Prusy — sympatyzując z początku z powstaniem styczniowym — zachowywały się biernie i tolerowały nieraz wiele. Dzięki jednak interwencji dyplomatycznej rządu rosyjskiego — zmieniły, czy też zmuszone były zmienić taktykę. Z tą chwilą rozbrajano i internowano oddziały partyzanckie, przekraczające granicę, a poszczególne jednostki wydawano rządowi rosyjskiemu, po uprzednim zresztą przetrzymaniu w więzieniu czy twierdzy.

Jednocześnie zmuszano powstańców do brania udziału w wyprawie księcia Maksymiljana do Meksyku, co też wielu uczyniło w obawie przed powtórnią karą u moskali. Nie brak wypadków, że powstańcy po odsiedzeniu wyroku w twierdzach pruskich i austriackich uciekali, — wpadając w ręce moskali, przez których byli ponownie więzieni lub zsyłani na Sybir. W wypadku udanej ucieczki emigrowali na Zachód.

To wszystko — co można powiedzieć o metodach karania w b. zaborach pruskim i austriackim.

B. zabór pruski jest znany z procesu Moabickiego, wytoczonego szeregowi osób, które brały udział w powstaniu. Poniżej podaję nazwiska, oskarżonych o zdradę stanu w latach

1863 — 1864. Spis ten znajduje się przy aktach personalnych weterana 1863 r. ś. p. Koszutkiego Wacława:

1) Antoszewicz Bolesław, 2) Anc Juljan, 3) Bniński hr. Konstanty, 4) Braunek Tadeusz, 5) Borowski Marceli, 6) Błociszewski Stanisław, 7) Błociszewski Włodzimierz, 8) Bąkowski Antoni, 9) Brodnicki Kazimierz, 10) Brodnicki Karol, 11) Chelmicki Kazimierz, 12) Czapski Bolesław, 13) Czarliński Piotr, 14) Callier Edmund, 15) Czarnecki Stanisław, 16) Czartoryski ks. Roman, 17) Chłapowski Karol, 18) Denel Władysław, 19) Działowski Włodzimierz, 20) ks. Działyński, 21) Duszyński Hipolit, 22) Gosławski Henryk, 23) Głuszkowski Kazimierz, 24) ks. Gowski Mikołaj, 25) Grabowski Mieczysław, 26) Gutry, 27) Gołkowski Dyonizy, 28) Grabski Antoni, 29) Goski Ignacy, 30) Heinrich Józef, 31) ks. Hubert Józef, 32) Hulewicz Walery, 33) Hoffman Wilhelm, 34) Hodecki Witold, 35) Jankowski Antoni, 36) Jarzębowski Ignacy, 37) Johanson Fryderyk, 38) Jackowski Maksymiljan, 39) ks. Jarochoowski Cyprjan, 40) Jełowicki Józef, 41) Jackowski Teodor, 42) Jarosiński Maksymiljan, 43) Karśnicki Władysław, 44) Kalkstein Edward, 45) Kierski Tadeusz, 46) Karczewski Telesfor, 47) Kwilecki hr. Mieczysław, 48) Koszutki Wacław, 49) Kętrzyński Wojciech, 50) Koczorow Adolf, 51) Kosiński Władysław, 52) Kurnatowski Władysław, 53) Kaniewski Stanisław, 54) Królikowski Leon, 55) Kunow Ksawery, 56) Karczewski Ludwik, 57) Kurowski Zygmunt, 58) Kradyński Ignacy, 59) Lutomski Adolf, 60) Lubieniecki Bogusław, 61) Maciejewski Stanisław, 62) Mańkowski Napoleon, 63) Martyell Leon, 64) Małyński Antoni, 65) Mielęcki Józef, 66) Miedziński Józef, 67) Mirosławski Franciszek, 68) Moliński Ferdynand, 69) Mroziński Walery, 70) Malczewski Zygmunt, 71) Mitecki Feliks, 72) Mrowiński Ferdynand, 73) Miłkowski Ignacy, 74) Matuszewski, 75) Majewski, 76) Niegolewski Zygmunt, 77) Niegolewski Władysław, 78) Niklewski Józef, 79) Onstein Abraham, 80) Oberfeld Dyonizy, 81) Ruciński Józef, 82) Pełczyński Walenty, 83) Pilawski Roman, 84) Prądyński Józef, 85) Paruszewski Michał, 86) Poniński Henryk, 87) ks. Ry-markiewicz Stanisław, 88) Rostkowski Witold, 89) Roehr Jan, 90) Radoński Faustyn, 91) Radoński Anastazy, 92) Radzymiński Maksymiljan, 93) Rekowski Napoleon, 94) Rekowski Artaserkses,

95) Rustejko Józef, 96) Rentl Walery, 97) Radziwiłł ks. Mikołaj, 98) Sypniewski Juljusz, 99) Szeliski Stanisław, 100) Skrzydlewski Mateusz, 101) Skrzydlewski Józef, 102) Sulerzycki Natalis, 103) Szaniecki Stanisław, 104) ks. Samarzewski Augustyn, 105) Szuman Norbert, 106) Szuman Herbert, 107) Skórzewski Andrzej, 108) Szulc Kazimierz, 109) Szmieszniewicz Józef, 110) Starszy Ryszard, 111) Tarnowski Ignacy, 112) Tornicki Kazimierz, 113) Tur Cezary, 114) Tokarski Józef, 115) Szmitkowski Walery, 116) Szczawiński Jan, 117) Sypniewski Anastazy, 118) Turno Hipolit, 119) Ulatowski Serafin, 120) Wilkoński Kazimierz, 121) Wierziński Józef, 122) Wierziński Władysław, 123) Wolniewicz, 124) Wenclewski Kazimierz, 125) Zabłocki Józef, 126) Zabłocki Erazm, 127) Zakrzewski Stefan, 128) Zejdenwitz Franc, niemiec, 129) Żórawski Józef, 130) Żychliński Bronisław.

* * *

Adamczewski Józef. Urodzony w Żagiewnikach. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego i Korytowskiego, biorąc udział w bitwach pod Grabowską Kuźnicą, Ignacewem, Sędziejowicami, Kruszyną, Pyzdrami, i Kuźnikiem, gdzie został ciężko ranny w głowę i prawą nogę. Wzięty do niewoli. Po wyleczeniu został przewieziony do Włodzimierza n/Kl. i tu osadzony do rot aresztanckich do Tuły, a po odbyciu tej kary na osiedlenie do Irkuckiej gub. Wskutek nabytych ran tudzież chorób — nie mógł pracować dalej.

Aliński Franciszek. Urodzony w 1840 r. w Podgórzu pow. Łomżyńskiego. Walczył pod dowództwem Mystkowskiego i Frycza, biorąc udział w bitwach pod Folwarkiem, Elinem Ostrołęckim i Małkinią, gdzie został ranny kulą karabinową w prawą rękę. Zesłany do Irkucka, i po roku zostaje zwolniony dzięki staraniom wpływowych osób.

Baczenas Mateusz. Pracował w organizacji cywilnej. Do-
starczał broń do oddziałów powstańczych. Walczył na Wileń-
szczyźnie. Ranny w obie ręce. Zesłany do katorżnych robót,
a potem na osiedlenie. Katorgę odbywał w okolicach Irkucka.
Powrócił do kraju na podstawie amnestji.

Basiński Józef Jan Nepomucen. Urodzony w 1840 r.
w Warszawie. Walczył pod dowództwem Grzymały w bitwach

pod Żyżynem, Częstoborowicami i Urzędowem. Za waleczność został mianowany przez Rząd Narodowy oficerem. Aresztowany pod Konstantynowem i tamże uwięziony. Zesłany do Kurska na 3 lata do rot aresztanckich, a następnie na osiedlenie do Orłowskiej gubernji, gdzie pracował przy budowie drogi żelaznej.

Becker Gustaw. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Walczył pod dowództwem Langiewicza w bitwach pod Małogoszczem i Grochowiskami. Ranny w nogę. Więziony i zesłany na 4 lata do rot aresztanckich, które odbył w Wołgdzie.

Bednarczyk Jan. Urodzony w 1838 r. w Bielawie pow. Warszawskiego. Był dziesiętnikiem w partji Kononowicza. Walczył w bitwach pod Kozienicami, w Grzybowskich górach, pod Rożniszewem i w Chajnowskich lasach. Wzięty do niewoli i osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Wysłany do Pskowa, a potem na osiedlenie do Twerskiej gubernji.

Bernard Franciszek. Urodzony w 1843 r. w Krasnem. Brał udział w powstaniu i był ranny. Zesłany do katorżnych robót. Po siedmiu latach zbiegł z wygnania. Dalszy bieg wypadków niewiadomy.

Bentkowski Feliks. Urodzony w 1838 r. w Babicach pod Warszawą. Ogrodnik. Walczył pod rozkazami Czachowskiego i Kononowicza, biorąc udział w bitwach pod Stefankowem, gdzie został ranny w lewą nogę, oraz pod Rożniszewem. W potyczce pod Jedliną (Jedlnią) został wzięty do niewoli i wysłany przez Petersburg do Archangielska, gdzie przebył 2½ roku w rotach aresztanckich. Łącznie z nim wygnanie dzielili: *Adamski Michał* i *Zieliński Jan* obaj z Warszawy.

Bieleński Kazimierz. Urodzony w 1830 r. W roku 1848 odbył kampanję węgierską. Z obawy przed karą i prześladowaniem wyemigrował do Anglii i Australji. Na obczyźnie przebył 8 lat. Po uspokojeniu się w kraju powrócił do Ojczyzny i rok 1863 zastaje go na stanowisku naczelnika cywilnego pow. Tureckiego. Denuncjowany przez szpiegów, — został internowany w twierdzy Ołomuniec przez przeciąg dwóch lat.

Biszewski Władysław. Urodzony 1845 r. w maj. Chomianki Ciepłe, ziemi Mohylowskiej. Czynnny w partji, formującej się w Mohylowszczyźnie w pow. Czerykowskim, która dążyła do połączenia się z partją Horyhorecką. Pojmany z partją w lesie

i osadzony w więzieniu w Mohylowie. Zesłany na Sybir do Kurhanu a stąd do Wiatki.

Blecha Alojzy. Urodzony w Paczułowicach pow. Chrzanowskiego. Walczył pod dowództwem Mierosławskiego w bitwach pod Igołomią, Ratajami. W bitwie pod Ratajami został odznaczony za waleczność. Aresztowany i osadzony w Kielcach na trzy lata do rot aresztanckich. Przebył jako jeńiec przez 9 miesięcy w kazamatach Iwangrodu (Modlina). Karę rot aresztanckich odbył w Kursku.

Błoński Andrzej. Urodzony w 1840 r. w Radomiu pow. Opoczyńskiego. Ogrodnik. Walczył pod dowództwem Czachowskiego — w plutonie kawalerji. Przyjmował udział w bitwach pod Bąkową Górą, Nieklaniem, Małogoszczem i Ossą, gdzie został trzykrotnie ranny. Będąc na urlopie, został denuncjowany i aresztowany przez żandarmerję rosyjską. Za karę osadzony i wcielony na przymusową służbę do 7 wołyńskiego pułku, gdzie przesłużył 7 lat. Jako współtowarzyszy niedoli wymienia: Ziembę Józefa, Woźniaka Pawła, Jankowskiego Józefa, Owczarka Jakóba i Bieleckiego Franciszka.

Bogustawski Władysław. Urodzony 1839 r. w Warszawie. Był sekretarzem Wydziału Pracy Rządu Narodowego. Za tę działalność zesłany do ciężkich robót w Usolu ziemi Irkuckiej, gdzie przebył do 1869 roku. Wykazany przez Cederbauma w pracy p. t. Wyroki Audytorjatu Polowego — Powstanie styczniowe, str. 158.

Boratyński Franciszek. Urodzony w 1843 r. w Złotym Potoku. Walczył pod dowództwem Chmieleńskiego w bitwach pod Ossą i Kielcami. W bitwie pod Ossą został ranny w głowę i rękę. Więziony przez 3 miesiące w Warszawie w Cytadeli. Zesłany do rot aresztanckich. Czteroletnią karę odbył w Twerze.

Borejko Konstanty. Urodzony w 1837 r. w Mińskiej gub. Służył w oddziale Żukowskiego, biorąc udział w potyczkach, staczanych przez wymieniony oddział. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub. Wrócił do kraju na zasadzie amnestji.

Boruszewicz (Borusiewicz) Jan. Urodzony w 1845 r. w Łużycach (Austria). Walczył w oddziale piechoty, dowodzonej przez Bogdanowicza. Więziony w Lublinie, Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Nowo-Gorodzkiej gubernji.

Borzęcki Kacper. Urodzony w 1847 r. w Pilicy pow. Olkuskiego. Początkowo bierze udział w organizacji m. Pilicy. Potem walczył pod dowództwem Denisewicza i Grylińskiego w bitwie pod Osą. Ranny w bok i wzięty do niewoli, skąd zbiegł. Powtórnie wstąpił do partji Chmieleńskiego. Tym razem jednak został powtórnie aresztowany i uwięziony w Pilicy. Na skutek starań wpływowych osób został wypuszczony na wolność, jednak pod ścisły dozór policyjny.

Branicki Julian. Urodzony w 1847 r. we wsi Kalinowa ziemi Kaliskiej. Walczył pod rozkazami Jankowskiego w bitwie pod Babickim lasem, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany do Orenburskiej gubernji na osiedlenie. Drogę odbył etapem.

Brodowski August. Do powstania zaciągnął się jako student Kijowskiego Uniwersytetu i początkowo był czynny w organizacji jako dziesiętnik — przy formowaniu oddziałów. Potem walczył pod dowództwem Święcickiego pod Rozalówką. Zesłany na Sybir na osiedlenie.

Bruś Edward. Urodzony w Studzionkach ziemi Mińskiej. Walczył w bitwach pod Zawałami, na Litwie, oraz na Białorusi. Przebył 10 lat na zesłaniu w Tomsku, Irkucku i Bernaucie. Część kary odbył w ciężkich robotach.

Brzeski Franciszek. Urodzony 1843 r. w Petrykozach ziemi Radomskiej. Walczył pod rozkazami Langiewicza i Czachowskiego. W potyczce między Końskiem a Kielcami w miejscowości Przedpiekle został zabrany przez Moskali do niewoli. Więziony w Kielcach, Radomiu a ostatnio w Petersburgu, gdzie musiał złożyć przysięgę wiernopoddańczą carowi. Mimo to, wcielony jako małoletni na przymusową służbę do wojska rosyjskiego. Karę odbył w Charkowskim bataljonie karnym strzelców, służąc 6 lat.

Bukowski Adam Michał. Urodzony w 1842 r. w Syrotyskach ziemi Kowieńskiej. Służył pod rozkazami Sierakowskiego (Dołęgi). Brał udział w bitwie pod Birzami, gdzie został ranny w nogę. Wzięty do niewoli i wcielony na przymusową służbę do wojska rosyjskiego w Tobolskiej gub. Po odbyciu kary osiedlił się na Syberji i przebył na wygnaniu do 1872 r.

Chajdrowski Teodor. Urodzony w 1823 r. Walczył pod dowództwem Joung de Blankenheima, biorąc udział w bitwach pod

Ossowcem, Solnem i Ignacewem. Aresztowany w Ignacewie. Wysłany do Syberyjskich karnych bataljonów. Wskutek rany pod Ignacewem utracił potem prawą rękę.

Chęciński Zygmunt. Urodzony w 1841 r. w Białej Cerkwi. Walczył pod rozkazami gen. Edmunda Różyckiego, Ciechowskiego i Lubienieckiego, przyjmując udział w bitwach pod Minkowcami i Derdką na Wołyniu. Ranny w rękę i w nogę w bitwie pod Salichą. Więziony w Zaslawiu. Wysłany z partją kilkuset współtowarzyszy niedoli pieszo do Kijowa. Skazany na 8 lat do katorżnych robót. Na Syberji przebywał w Siwakowej w katordze, a potem na osiedleniu. Zwolniony na zasadzie manifestu Wierżbołowskiego. Na wygnaniu przebywał wraz z dwoma szwagrami Starzewskim i Myślińskim oraz ze starszym bratem Apolonjuszem Chęcińskim.

Chorjan Marcin. Urodzony w 1844 r. w Powidzu pow. Witkowskiego. Walczył pod rozkazami Taczanowskiego. Brał udział w bitwach pod Biniszewem, Dobrosołowem, Mieczownicą, Kołem i Ignacewem. Aresztowany i więziony. Później za karę wcielony na przymusową służbę do wojska pruskiego.

Ciechomski Antoni. Urodzony w 1836 r. Służył w oddziale Parczewskiego. Brał udział w bitwach pod Ochędzynem i Parzymiechami. Wzięty z bronią w rękę do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Irkucka, gdzie przebył do 1885 r.

Ciszek Jan. Urodzony w 1847 r. w Czarnym Dunajcu. Walczył pod dowództwem Waligórskiego, Krukowskiego, Rębajły i Hauke-Bossaka. Brał udział w bitwach pod Ojcowem, Bodzentyńem, Świętym Krzyżem. Ranny w bitwie pod Bodzentyńem i wzięty do niewoli przez wojska gen. ros. Czengiiego. Więziony w Kielcach, Radomiu i Szydłowcu. Osadzony we Włodzimierz nad Kłajmą na 4 lata do rot aresztanckich, które odbył w gubernji Symbirskiej.

Cuglewski (Cugłowski) Jan. Urodzony w 1841 r. Jak wynika z byłej rosyjskiej książeczki wojskowej — został wzięty do niewoli i wcielony do wojska rosyjskiego „w szczoł nabora“. Służył w Orłowskim gubernjalnym bataljonie.

Cüny Antoni. Za udział w powstaniu zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gubernji. Na wygnaniu ożenił się z córką zesłań-

ca Gadomskiego Tomasza, który był tu zesłany wraz z całą rodziną, również za sprawy polityczne.

Cygański Stanisław. Urodzony w 1840 r. w Piaskach pow. Łęczyckiego. Walczył pod dowództwem Skrzyńskiego w bitwie pod Rogowem, gdzie został ranny i wzięty do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gubernji.

Czapiński Leopold. Urodzony w 1848 r. w Białej Podlaskiej. Studjował w Polskiej Wojsk. Szkole w Cuneo. W początku powstania brał żywy udział w organizacji, przygotowującej powstanie w Podlaskiem. Później walczył pod dowództwem Szaniawskiego i Rogowskiego. Wkońcu dowodził własnym oddziałem. Brał udział w bitwach pod Łomazami, Sielczykiem, gdzie został ranny w rękę i w bok, pod Krasnymstawem i wielu innych. Pod Bobrownikami został ujęty przez moskali przy pracy organizacyjnej. Więziony w Krasnymstawie i Siedlcach. Osądzony na śmierć przez powieszenie. Dzięki usilnej protekcji, wyrok został zmieniony na zesłanie do katorżnych robót na Syberji. Dwa lata przebył w Aleksandrowsku i Usoli, a 7 lat na osiedleniu w Irkucku i Wiatce. Na wygnaniu przebywał z dr. Lasockim późniejszym lekarzem Nałęczowa.

Czarnecki Józef. Urodzony w 1838 r. w Chlewiskach pow. Opoczyńskiego. Walczył pod Langiewiczem. Po rozbiciu partji dyktatora — przeniósł się do powiatu Kozienickiego, biorąc żywy udział w organizowaniu nowego oddziału, którym dowodził później Michalski. Walczył pod Świętym Krzyżem i Małogoszczą. Więziony przez długi czas w Cytadeli Warszawskiej, a później zesłany.

Czarnocki Mateusz. Urodzony 1840 r. w Czarnotach ziemii Siedleckiej. Urzędnik magistratu. Uczestnik partji Krysińskiego. Walczył pod Włodawą, Firlejem, Żyżynem, Domaczewem i Faj-sławicami, gdzie został ranny i wzięty do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Krasnojarska. Zwolniony na zasadzie manifestu.

Czerwiński Stanisław. Urodzony w 1839 r. w Tarnowie. Walczył pod dowództwem Langiewicza i Jordana w bitwach pod Chrobrzą, Sosnówką, Grochowiskami i Komarowem. Tu wzięty do niewoli i wywieziony na Sybir do Minusińska.

Dalewski Franciszek. Urodzony w 1825 r. na Litwie. W roku 1848 założył związek Bratniej Pomocy w Wilnie, za co był ze-

słany do katorżnych robót w Nerczyńskich Rudnikach. Z wygnania wrócił w 1861 r. W 1863 r. piastował godność jednego z 5 członków Rządu Narodowego na Litwie. Za wybitny udział w powstaniu styczniowym, osądzony do ciężkich robót na lat 20. Zesłany do Siwakowej i uwolniony po manifeście w 1883 r. Nazwisko jego jest uwidocznione w Pamiętnikach Jakóba Gieysztorra, tom I, str. 310, oraz w „Spisie osób, skazanych na konfiskatę majątków na Litwie“.

Daszkiewicz Andrzej. Urodzony w 1843 r. w Żelechowie. Walczył w oddziałach Koskowskiego, Lelewela, Krysińskiego i Ćwieka. Wzięty do niewoli z bronią w rękę i zesłany do rot areztanckich, a następnie na osiedlenie na Syberji, gdzie przebył 20 lat.

Dembiński Antoni. Urodzony w 1836 r. W powstaniu czynny jako kurjer przy Rządzie Narodowym. Potem służył w oddziale Sumińskiego. Brał udział w bitwie pod Koziółkiem, w lasach Skąpskich, gdzie został ranny w lewą rękę. Więziony w Płocku, Iwangrodzie i w Warszawie, skąd został zesłany na Syberję do Ekaterynowska pod Władywostokiem.

Dębicki Maksymiljan. Urodzony w 1833 r. w Warszawie. Za udział w powstaniu więziony w Wilnie, a potem zesłany na osiedlenie do Tomska.

Dębski Jan. Urodzony w 1844 r. w Warszawie. Brał udział w organizacji cywilnej powstania pod przewodnictwem Morawskiego. Zajmował się wyrabianiem broni i amunicji i wysyłaniem do oddziałów powstańczych. Zbierał nadto składki na cele powstania. Werbował ochotników do partyj. Był dziesiętnikiem. Zesłany na 3 lata od rot areztanckich do Archangielska, gdzie przebył 3 lata. Później wysłany na osiedlenie do wsi Mokrusza Jenisejskiej gubernji. W Archangielsku przebywał razem z niejakimi: 1) kupcem Szube, 2) Kowalskim Tadeuszem, mechanikiem, 3) Lochotyckim, ogrodnikiem i Mieczkowskim, stolarzem.

Dmuchowski Michał. Urodzony w 1842 r. w Jermowszczyźnie. Walczył pod dowództwem Jundziłła, Wróblewskiego w bitwach pod Mołowidami, Białowieską Puszczą. Ranny w prawą nogę i zabrany do niewoli. Więziony przez dłuższy czas w Grodnie. Zesłany na osiedlenie do Tomska, gdzie przebył trzy lata.

Dobrzycki Aleksander. Urodzony w 1842 r. Służył w partji Padlewskiego i Zameczka (Cichorskiego). Brał udział w bitwach pod Różanem, Hożdami i Siemiatyczami. Zesłany do rot aresztanckich na 5 lat.

Domański Aleksander. Urodzony w 1847 r. W początkach ruchu powstańczego werbował ludzi do oddziałów powstańczych. Pełnił jednocześnie odpowiedzialną i niebezpieczną funkcję kurjera. Walczył w bitwie pod Zawichostem i Żyżynem, gdzie został ranny w nogę. Złapany przez austriaków i internowany w Ołomuńcu.

Dracz Teofil. Urodzony w 1835 r. w Żarczynie. Walczył pod dowództwem Lelewela, Lineckiego i Mareckiego, biorąc udział w bitwach pod Batorzem, Kokotowem i Lewartowem. Ranny w rękę i twarz i wzięty do niewoli, a po wyzdrowieniu — zesłany na Sybir. Po dwu latach — zdołał zbiec do Galicji. Tu został arestowany przez austriaków i uwięziony w Rzeszowie. Dalsze losy nieznanne.

Drecki Włodzimierz. Urodzony w 1837 r. w Podolanach pow. Pińczowskiego. Od czerwca do października 1863 r. brał udział w transportowaniu broni od granicy pod Krakowem. Walczył pod rozkazami Langiewicza, Rudowskiego, w bitwach pod Szydłowcem, Suchedniowem, Wąchockim, Świętym Krzyżem, Małogoszczem i Przedborzem. W marcu 1864 r. arestowany w Krakowie przez austriaków i internowany w Ołomuńcu do I. VI. 1865 r.

Drzewoszewski Józef. Urodzony w 1841 r. w Stebnie pow. Kaliskiego. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego. Zesłany do Włodzimierza i Moskwy, gdzie pracował przy budowie drogi żelaznej.

Dupont (Diupont) Maksymiljan. Urodzony w 1830 r. Więziony, a potem zbiegł do Prus. Służył w żandarmerji powstańczej.

Dyboski (Dybowski) Benedykt. Urodzony w 1839 r. Dr. medycyny i profesor Szkoły Głównej. Wybitny organizator. W powstaniu pełnił funkcje nadzwyczajnego Komisarza przy Rządzie Narodowym. Arestowany i skazany na śmierć. Wyrok jednak został mu zmieniony na katorżne roboty i osiedlenie. Karę

odbywał w Zabajkalskim kraju oraz we wschodniej Syberji. Na wygnaniu przebył dwanaście lat.

Dylewski Stanisław. Urodzony w 1846 r. we Wroniu pow. Płońskiego. Służył w partji Krysińskiego, uczestnicząc w bitwach pod Żyżnym i Fajstawicami, gdzie został ranny. Zesłany na 4 lata do rot aresztanckich, a potem na osiedlenie na Syberji.

Działak Wincenty. Wstąpił do partji Langiewicza. Brał udział w bitwach pod Wąchockiem i Brodami. Zesłany do rot aresztanckich. Karę odbył w Riazaniu, Tule i Orle. Na osiedle- niu przebywał na Syberji.

Effenberg Ferdynand. Urodzony w 1839 r. Walczył pod rozkazami Sierakowskiego i Ćwieka. Brał udział w 24 bitwach i potyczkach m. inn. pod Żyżnym i Panasówką. Ranny w nogę. Więziony w Siedlcach. Skazany na śmierć przez gen. Maniukina. Wyrok jednak zamieniono mu na zesłanie do katorżnych robót do Irkuckiej gubernji.

Egiersz Dorf Stanisław. Urodzony w 1842 r. w Wólce-Zabu- rze pow. Starokonstantynowskiego. Ranny w nogę w bitwie pod dowództwem Kruka (Heydenrejcha). Pod przybranem nazwi- skiem Romualda Kobyleńskiego—został zesłany na Sybir. Na ze- słaniu przebywał we wsi Wydrieńskaja — Jenisejskiej gubernji przez 9 lat. Jak podaje wdowa — wymieniony łącznie z innymi był więziony w twierdzy Brześć Lit., gdzie przed zesłaniem było zrobione zdjęcie wszystkich internowanych. Oto ich nazwiska. 1) Bartold Stanisław, 2) Drwęski Emiljan, 3) Dmochowski Alek- sander, 4) Dąbrowski Leon, 5) Egiersz Dorf Stanisław, 6) Grubski Stanisław, 7) Jagmin Paweł, 8) Juraszkiewicz Konstanty, 9) Kali- siewicz Karol, 10) Krzyżanowski Władysław, 11) Królikowski Władysław, 12) Kowalewski Józefat, 13) Lipecki Józef, 14) Ostro- męcki Franciszek, 15) Oszmieniec Hipolit, 16) Paszkiewicz Jan, 17) Radziątkowski Feliks, 18) Raczyński Edward, 19) Szatow Włodzimierz, 20) Stefniewicz Adam, 21) Szpakowski Stanisław, 22) Szejman Józef, 23) Truskołaski Aleksander, 24) Trochimowicz Emiljan, 25) Wronowski Napoleon, 26) Waszczełtowicz Grzegorz, 27) Wawrzyniuk Iwan, 28) Wasilewski Adrjan, 29) Zaremba Jó- zef, 30) Żukowski Antoni.

Eljasz (Elyasz) Władysław. Urodzony w 1847 r. w Krako- wie. Walczył pod dowództwem Kurowskiego, biorąc udział

w bitwach pod Miechowem, gdzie dostał się do niewoli. Skazany i zesłany do Permu, gdzie był ponownie więziony, a stąd do Nikołajewska Tomskiej gub., gdzie przebył 4 lata na osiedleniu.

Falkowski Michał. Urodzony w 1841 r. w Świle. Do powstania wstąpił jako wolny słuchacz medycyny do partji Dmochowskiego, biorąc udział w bitwach pod Porzeczem, gdzie został ranny w głowę. Więziony w Borysowie przez 3 miesiące. Zesłany na Sybir do Czerdynia z pozbawieniem praw stanu.

Fijałkowski Stanisław. Urodzony w Dobrzyniu n/Wisłą. Szewc. Służył w oddz. Sumińskiego, Orlika i Czarnego (Może Czernego). Walczył pod Galuminem, Stokiem i Zieluniem. Po rozbiciu partji pod Galuminem—wrócił do domu. Tu został aresztowany. Skazany do rot aresztańskich na 3 lata. Na osiedleniu przebywał na Syberji. W rotach aresztańskich pracował przy sypaniu waju kolejowego na szlaku Moskwa—Orzeł.

Flanc Wilhelm. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Pracował w organizacji cywilnej pod kierownictwem Landoszka w Lubelszczyźnie. Zesłany do rot aresztańskich do Orła, a po odbyciu służby na osiedlenie do Tobolskiej gub. Od 1866 do 1892 r. mieszkał w Orenburskiej gub. jako wolny posieleniec.

Francki Franciszek. Urodzony w 1841 r. w Miechowie. Już w 1862 r. bierze udział w organizacji Rządu Narodowego. Walczył pod Ojcowem, Miechowem, Głanowem i Grochowskami. Ranny w bitwie pod Głanowem i tu wzięty do niewoli. Odesłany do więzienia w Olkuszu, Radomiu a ostatnio w Warszawie. Zesłany na Sybir, gdzie przebył 9 lat. Wspomniany przez Cederbauma w pracy p. t. „Wyroki Audytorjatu Połowego — Powstanie Styczeńowe“ str. 288.

Galiński Aleksander. Urodzony w 1845 r. w Chełmie. Mechanik. Wstąpił do partji Nieczuji (Bogdanowicza), a potem do Lelewela. Walczył pod Rudą i Krasnobrodem. Internowany przez austrjaków w Telczy i Ołomuńcu.

Gąsecki Seweryn. Urodzony w 1830 r. we wsi Skurzy. Początkowo pracował w organizacji cywilnej jako referent broni w powiecie Lipnowskim. Walczył pod dowództwem Padlewskiego, Szumlańskiego, Sawy, Calliera i Czernego. Służył w randze porucznika. Więziony w kazamatach twierdzy Iwangród

i wcielony „w żołdacy“ na bezterminową służbę do wojska bez prawa do awansu.

Gąsiorek Stanisław. Urodzony w 1844 r. w Korytnicy ziemi Siedleckiej. Początkowo czynny w organizacji cywilnej ziemi Siedleckiej pod przewodnictwem Włocha. Walczył pod dowództwem Lutyńskiego i Grzymały, biorąc udział w bitwach pod Węgrowem, Siemiatyczami, Buskiem, Białą, Częstoborowicami, Janowem, Żyżynem i Łosicami, gdzie został ranny w lewą rękę. Długi czas ukrywał się w maj. hr. Ronikierów — później jednak został aresztowany i odesłany do Siedlec i tu skazany na oddanie w żołdacy (długoterminowa służba w wojsku rosyjskim).

Gątkowski Ignacy. Urodzony w 1843 r. w Krakowie. Służył w oddz. Czachowskiego i Tetery. Walczył pod Grochowiskami i Czernihowem, gdzie został wzięty do niewoli. Skazany i zesłany do rot aresztanckich. Karę odbywał przez 2 i pół roku w Kałudze, a potem na osiedleniu w Tobolskiej gub.

Giełg Jan. Urodzony w 1838 r. w Krakowie. Służył w oddz. Jurkowskiego. W bitwie pod wsią Koziółki dowodził oddziałem pod pseudonimem Stanowski w randze porucznika. Więziony przez pół roku w Płocku. Zesłany do katorżnych robót w Usolu, gdzie przebył do 1869 r.

Gołębiowski Franciszek Grzegorz. Urodzony w Dylągowie w 1842 r. Walczył pod rozkazami Langiewicza, Czachowskiego, Kruka i Lelewela i księdza Brzóska, biorąc udział w bitwach pod Skalą, Pieskową Skalą, Staszowem, Małogoszczem, Rajchową, Chrobrzem(a) i Żyżynem. W okolicach Lublina w t. zw. lasach Lewartowskich (może Lubartowskich) dostał się do niewoli. Zesłany do rot aresztanckich na 4 lata do Archangielska.

Goszczyński Ignacy. Urodzony w 1837 r. w Lipowicach pow. Koźmińskiego. Walczył w oddziale majora Szumlańskiego. Brał udział w bitwach pod Cyrusową Wolą i Dobrą, gdzie dostał się do niewoli. Ranny w bok. Zesłany do rot aresztanckich do Orła. Pracował przy budowie toru kolejowego na szlaku Moskwa—Odessa.

Górski Julian. Urodzony w 1843 r. Służył w oddziałach Grylińskiego, Czachowskiego, Boczkowskiego i Zychlińskiego, biorąc udział w bitwach pod Brodami i Białobrzegami. Areszt-

wany przez Moskali i zesłany do rot aresztanckich do Wiatki na trzy lata. Na osiedleniu przebywał w Tomsku, aż do 1902 r.

Grabowski Jan. Urodzony w 1844 r. w Warszawie. Felczer. Walczył pod dowództwem Mystkowskiego i Dąbkowskiego w bitwach pod Pułtuskim i inn. Aresztowany przez moskali i więziony w kazamatach twierdzy Iwangrodu przez 8 miesięcy, a następnie zesłany na Sybir do wojska rosyjskiego „w żołdacy“ na czas nieograniczony.

Grąbczewski Stanisław. Urodzony w 1843 r. w maj. Bilne powiatu Błońskiego. Walczył pod Jeziorańskim, Zaborowskim, Chmieleńskim, w bitwach pod Grochowiskami, i innych, staczanych przez podanych dowódców. Przy eksportowaniu żyda-szpiega—został zatrzymany i aresztowany w Przedborzu. Więziony kolejno w Kielcach, Radomiu, Cytadeli Warszawskiej. Tu osądzony i zesłany na osiedlenie do Irkuckiej gub., gdzie przebył do 1870 r.

Grobelnicki Walenty. Urodzony w 1844 r. we wsi Parma. Służył pod rozkazami Skowrońskiego, biorąc udział w bitwach pod Cyrusową Wolą i Poddębicami, gdzie dostał się do niewoli. Więziony a potem zesłany do Niżniego Nowgorodu do rot aresztanckich. Przebył na wygnaniu 3 lata.

Grottger Jarosław. Urodzony pod Lwowem w 1840 r. Służył w partji dowódcy Taczanowskiego, Oksińskiego, Mossakowskiego i Matuszewicza (Matuszewicza) w randze rotmistrza. Jako ranny w prawą rękę wzięty do niewoli. Zesłany na Sybir (gdzie nie wiadomo). Przebył na wygnaniu 5 lat.

Grzywiński Józef. Urodzony w 1847 r. Do powstania zaangażował się do partji Orlika. Wzięty do niewoli i więziony w Mławie i Lipnie. Wyrokiem Wojennego Naczelnika Oddziału Płockiego — zesłany do Centralnej Rosji na czas trwania powstania. Zesłany został z 28 partją w dniu 9 kwietnia 1864 r.

Gumowski Apolinary. Urodzony w 1825 r. w Mościskach. Walczył w randze kapitana w powstaniu węgierskim pod generałem Bemem Józefem. W 1863 r. czynny w organizacji cywilnej. Walczył pod Bystriszem, Siedmiogrodem. Ranny w twarz i głowę. Internowany w Austrii, a za powstanie styczniowe więziony we Lwowie.

Halaczkiwicz Bolesław. Urodzony w 1842 r. w Warcie ziemi Kaliskiej. Walczył pod Kurowskim, Langiewiczem i Cza-

chowskim. Brał udział w bitwach pod Miechowem, Małogoszczem, Św. Krzyżem. Po ustąpieniu Langiewicza — przeszedł z oddziałem, złożonym z kilkuset ludzi granicę austriacką. Oddział został rozbity. Hańczkiewicz, łącznie z innymi, został uwięziony początkowo w Krakowie, a następnie internowany w Ołomuńcu. Po jakimś czasie — zbiegł stąd z kilkoma współtowarzyszami niedoli.

Hanusz Kazimierz. Urodzony w 1844 r. w Warszawie. Był archiwistą i ekspedytorem Rządu Narodowego. Za udowodniony mu udział w powstaniu 1863 r. skazany na śmierć przez powieszenie. Wyrok został jednak złagodzony, gdyż Hanusza zesłano na 10 lat katorżnych robót do Aleksandrowska. Nazwisko jego jest uwidocznione w pracy Cederbauma: Wyroki Audytorjału Polowego — Powstanie Styczniowe.

Hardy Jan. Urodzony w 1843 r. w Dąbrówce Ruskiej pow. Sanockiego. Służył pod rozkazami Zapałowicza i Żalplachty. Walczył pod Tyszowcami i Tuczapami. Zesłany do Irkucka, gdzie przebył do 1868 r.

Haydes Zygmunt. Urodzony w 1846 r. w Warszawie. Syn Ksawerego, oficera Wojsk Polskich w 1831 r. Początkowo był zatrudniony w organizacji cywilnej. Służył pod dowództwem Jankowskiego w oddz. Unruga i Kudelskiego. Walczył pod Nieporętem, Popowem, i w lasach Zatorskich. Zesłany do Tambowskiej gub. do rot aresztanckich. Wygnanie dzielił z nim: Kudelski, oficer powstańczy, Konkryński (Hondryński) Ksawery, Filleborn Julian i Świeciński Julian.

Helman Witold. Urodzony w 1839 r. Walczył pod dowództwem Langiewicza, Wawra i Suzina. Brał udział w bitwach pod Łódzią i Siemiatyczami. Ranny w obie ręce. Zesłany do rot aresztanckich. Karę odbył w Niżnim Nowgorodzie. Potem zesłany na osiedlenie na Sybir, gdzie przebył 3 lata. Po zwolnieniu wrócił do kraju. Po uregulowaniu spraw rodzinnych, wyemigrował do Ameryki.

Hen Józef. Urodzony w 1842 r. w Chmielniku pow. Stopnickiego. Służył pod dowództwem Langiewicza. Walczył pod Św. Krzyżem, Staszowem, Małogoszczem, gdzie był ranny i Ratajami. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub., gdzie przebył pięć lat.

Herc Leon. Urodzony w 1846 r. w Warszawie. Handlowiec. Walczył pod dowództwem Drewnowskiego, biorąc udział w bitwach pod Nowem Miastem i nad Pilicą. Złapany przez kozaków — zбитy nahajkami i uwięziony. Zesłany do Orenburskich karnych bataljonów na bezterminową służbę wojskową. Po siedmiu latach służby — zwolniony za amnestją powrócił do kraju.

Horodyński Bolesław. Urodzony w 1843 r. Początkowo był przeznaczony do oddziału gen. Langiewicza, lecz przed wyjazdem do partji — polecono mu zająć się urządzeniem składów broni i amunicji dla późniejszego przewożenia przez granicę, broń bowiem dostarczano nocami. Amunicję otrzymywał z fabryki tajnej z ulicy Florjańskiej. Przewożenie broni uskuteczniał t. zw. rzemiennym dyszlem i dostarczał do Leśniczówki w Miechowskiem. W czasie transportowania broni — natknął się na kilkunastu powstańców zbrojnych, którzy nawet nie wiedzieli, że znajdują się na obcym terytorjum. Podczas narady, jak się wydostać na terytorjum „swoje“, zostali otoczeni przez konny patrol austriacki, i wzięci na czele z Horodyńskim do niewoli. Odstawiony do więzienia w Krakowie, gdzie przesiedział 6 miesięcy, a stąd do Wiśnicza na dalsze 7 miesięcy, poczem pod eskortą odstawiony do Salzburga, a potem wysłany do Bawarii, gdzie przebył do 1881 r. Do kraju wrócił za amnestją.

Humnicki Franciszek. Urodzony w 1846 r. Walczył pod dowództwem Padlewskiego, Krzyżanowskiego. Brał udział w bitwach pod Lipowem. Wzięty w fortecy Kijowskiej przez dłuższy czas. Tu osądzony na zesłanie do katorżnych robót w Nerczyńskich rudnikach. Na osiedleniu przebywał po odbyciu katorgi w Irkuckiej gub. do 1876 r.

Hryniewicki Napoleon. Urodzony w 1841 r. W powstaniu walczył pod dowództwem Zameczka, biorąc udział w bitwach pod Siemiatyczami i Rudką. Ranny w nogę i wzięty do niewoli, poczem zesłany na osiedlenie do Akmolińskiej Oblasti.

Idzikowski Marcin. Urodzony w 1841 r. w Dzierzgowie pow. Gostynińskiego. Walczył pod dowództwem Langiewicza. Podczas jednej z potyczek w okolicach Gombina — został schwytany przez kozaków i odesłany do więzienia w Płocku, a stąd do

Iwierdzy Iwangród. Skazany i zesłany do rot aresztanckich (wojskowe oddziały robocze, używane do budowy kolei żelaznych, sypania wałów kolejowych i t. p.). Pracował na szlaku kolejowym Kursk—Orzeł.

Isaczuk Dominik. Urodzony w 1842 r. Służył pod dowództwem Krysińskiego i Bogdanowicza. Walczył pod Bukowem, Chełmem, Fajslawicami, i Dorohuczą. Tu wzięty do niewoli, a następnie oddany „w żołdacy“, gdzie przymusowo przesłużył osiem lat.

Jabłoński Edward. Urodzony w 1838 r. w osadzie Przybyszew. Obywatel ziemski. Służył pod dowództwem Langiewicza. Walczył pod Suchedniowem, Św. Krzyżem, Staszowem i Małogoszczem, gdzie został ranny w nogę. Po wyleczeniu się z rany — w Krakowie — wstąpił powtórnie do partji Romockiego. Zesłany na osiedlenie do Tobolska, a potem do Kostromy. Stąd wyjechał do Galicja, gdzie dłuższy czas mieszkał. Wrócił do kraju w 1868 r. Zamieszkał w Kobylanach, będąc pod srogim nadzorem policji.

Jacuiński Józef. Urodzony w 1842 r. Służył w oddziałach Lubicza, Wysloucha i Sędka. Walczył pod Polimszą i Rudnikami. Aresztowany wraz z bratem i zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub.

Jagmin Stanisław. Urodzony w 1841 r. w maj. Wistyce pow. Brzeskiego. Obywatel ziemski. Służył w partji Traugutta. Dostawał amunicję i odzież do oddziałów. Więziony w fortecy Petropawłowskiej oraz Kronsztacie przez dwa miesiące.

Jaillard Julian. Urodzony w 1845 r. Walczył pod dowództwem Kononowicza. Dowodził osobiście oddziałem i wraz ze swym dowódcą dostał się do niewoli. Zesłany do katorżnych robót w Usolu (Warzelnia soli).

Jakubowski Franciszek. Urodzony w 1846 r. Przedsiębiorca budowlany. Służył pod dowództwem Wawra, Jasińskiego, Dąbkowskiego. Walczył pod Stokiem, Jelonkami, Ostrołęką, Ostrowcem, Małkinią, Czyżewem i Zbrzeźnią (może Zbrzeźnicą). Aresztowany w Łomży. Zesłany do rot aresztanckich do Kazania na trzy lata. Dwa lata spędził w służbie wojskowej — rok przy budowie kolei żelaznej Tuła—Orzeł—Odessa.

Janicki Franciszek. Urodzony w 1843 r. w Sokalu. Walczył z partją Grodeckiego na Wołyniu, przed przyłączeniem tejże do partji gen. Różyckiego. Wzięty z pola walki z bronią w rękę do niewoli. Więziony we Włodzimierzu Wołyńskim. Osadzony i zesłany na osiedlenie. Na wygnaniu przebywał w Irkucku i w Tambowie.

Janowicz Stanisław. Urodzony w 1834 r. w majątku Gune-
rowo, powiatu Słonimskiego. Walczył pod rozkazami Święto-
rzeckiego. Początkowo był zatrudniony dostarczaniem broni
i odzieży do oddziałów powstańczych. Brał udział w bitwie pod
Nalibokami, gdzie został ranny i wzięty do niewoli. Więziony
w Dynaburgu, a potem zesłany na osiedlenie do Archangielska,
gdzie przebył kilkanaście lat.

Jasiewicz Antoni. Urodzony w 1843 r. w folw. Kruszlany
pow. Oszmiańskiego. Służył jako adjutant przy dowódcy Kozieli-
Poklewskim. Po trzynastogodzinnej bitwie w pow. Wilejskim na
rz. Ilji pod wsią Włodyki był ranny i wzięty do niewoli. Więzio-
ny w Mińsku Litewskim przez 4 miesiące. Skazany na śmierć,
potem ułaskawiony i skazany na 15 lat do ciężkich robót, dzięki
jednak konfirmacji wyroku przez Murawjewa — zesłany na
Amur w żołdacy. W Omsku zaliczony został do 4 linjowego ba-
taljonu, z którym został wysłany do Turkiestanu, dla zdobycia
Taszkientu, gdzie przesłużył 6 lat. Potem wysłany na osiedlenie.
Ogółem przebył na wygnaniu 15 lat.

Jasiński Andrzej. Urodzony w mieście Uchań powiatu Hru-
bieszowskiego. Był w oddziale Ćwieka, pod bezpośredniem do-
wództwem Kozłowskiego. Uczestniczył w bitwach pod Chełmem,
Żyżynem, Fajstławicami, Sawinem i Brzeźnicą, gdzie dostał się do
niewoli. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub. Przebywał we
wsi Sergiejewka.

Jasiński Arkadiusz. Urodzony w 1836 r. w Warszawie.
Nauczyciel. Służył pod rozkazami Langiewicza i Kurowskiego.
Walczył pod Sosnowem i został ranny ciężko w twarz. Więzio-
ny w Krakowie — i wydany moskałom. Przywieziony do Rado-
mia i tu osadzony. Zesłany na Sybir do Tobolska, gdzie przebył
na osiedleniu ośm lat.

Jaszczyński Aleksander. Urodzony w 1837 r. w Janowie.
Służył pod dowództwem Szaniawskiego i Rogulskiego. Walczył

pod Janowem, Białą, Łosicami, Siemiatyczami, Oskrzenicami, i Buble. Ranny w rękę. Sądzony w Siedlcach i skazany na 6 lat katorgi. Trzy lata pracował, będąc przykutym do taczek. Zwolniony za amnestją.

Jodłowski Tomasz. Urodzony w 1845 r. w Skawinie. Walczył pod dowództwem Rębajły pod Pińczowem, Opatowem, Hżą, Żelaznemi Hutami. Zesłany do Kurskiej, a potem Orłowskiej gub. do rot aresztanckich. Był zatrudniony przy sypaniu wałów przy budowie kolei Orzeł—Odessa.

Józefowicz Aleksander. Urodzony w 1844 r. w Malaszewicach ziemi Siedleckiej. Jako urzędnik prywatny zaciągnął się w szeregi powstania, wstępując do partji Mierosławskiego. Walczył pod Krzywosądzą na Kujawach. Wzięty do niewoli z bronią w rękę i zesłany do Jenisejskiej gub. na osiedlenie z pozbawieniem wszystkich praw stanu. Na zesłaniu przebywał do 1869 r.

Jussewicz Walerjan. Urodzony w 1833 r. Walczył w oddziale Sierakowskiego. Więziony przez długi czas w Wilnie, a potem zesłany na Sybir. Wdowa podaje, że wysłany został do Hapiorskiego powiatu?

Just Józef. Urodzony w 1843 r. w Pabjanicach. Walczył pod dowództwem Oksińskiego, biorąc udział w bitwie pod Szadkiem. Aresztowany... Zesłany na Sybir.

Kaczkowski Jan. Urodzony w 1841 r. w Horochowie na Wołyniu. Walczył pod dowództwem Wiśniewskiego, ukrywającego się potem w więzieniu we Włodzimierzu Wołyńskim pod przybranem nazwiskiem „Jabłoński“ — technik ze Lwowa. Więziony przez Austrjaków w Sokalu. Wydany władzom moskiewskim i we Włodzimierzu nad Kłazmą — osadzony na zesłanie do katorżnych robót. Przebywał w Siwakowej nad Ingołą. Po trzech latach — został przewieziony do Kamionki, a stąd do Irkucka na osiedlenie.

Kamieński Adolf Tomasz. Urodzony we wsi Markowo Wielkie powiatu Bielskiego. Czynny w organizacji od czasu urzędowania pochodów manifestacyjnych. Brał udział w urządzaniu manifestacyj w ziemi Łomżyńskiej (Tykociński okręg). Zbierał składki na cele powstania od obywateli i włościan, namawiał do udziału w powstaniu, nadto jako wójt gminy — odbierał od werbowanych przysięgę. Więziony przez dziewięć miesięcy w Łomży i osadzo-

ny na zesłanie do Ołoneckiej gub., gdzie na zesłaniu przebył sześć lat wspólnie z żoną Michaliną, urodzoną Miłkowską.

Kamiński Aleksander. Urodzony w 1840 r. w Zakroczymiu pod Warszawą. Walczył pod rozkazami Tomaszewskiego, Zegrzdy i Postrycha. Brał udział w napadzie na koszary kozackie w Płocku. Ranny ciężko w brzuch. Skazany i oddany „w żołdacy“ na przymusową długoterminową służbę. Więziony przedtem w kazamatach Iwangrodu (twierdza). W wojsku rosyjskiem służył przez dziewięć lat.

Karaffa-Korbutt Wilhelm. Urodzony w 1844 r. w Witebsku. Brał udział w organizacji cywilnej powstania. Jako kurjer był posyłany do partji Horyhoreckiej, pozostającej pod dowództwem Zwierzdowskiego (Topora Ludwika). Był jednocześnie zatrudniony zbieraniem podatków i datków na cele powstania. Był setnikiem werbunkowym. Później brał czynny udział z bronią w rękę i walczył pod Pakościerzem. Jako ranny — dostał się do niewoli i wyrokiem Sądu Polowego — zesłany na Sybir, gdzie przebył 21 lat. Zaznaczyć należy, że cała rodzina Korbutta, t. j. matka, brat, babka, byli więzieni i zesłani na Sybir za działalność na korzyść powstania styczniowego.

Karnacewicz Józef. Urodzony w 1839 r. w Wileńszczyźnie. Za udział w powstaniu zesłany na cztery lata do rot aresztanckich, a następnie na osiedlenie do Tobolskiej gub.

Kawczyński Stanisław. Urodzony w 1842 r. Rolnik. Służył pod dowództwem Skowrońskiego. Walczył pod Cyrusową Wolą, gdzie został ranny i wzięty do niewoli. Osądzony i zesłany na 10 lat do katorżnych robót. Przebywał za Bajkałem w „Petrovskim Zawodzie“. Później osiedlił się tu i przebył ogółem dwadzieścia lat na wygnaniu.

Kielbus Józef. Urodzony w 1842 r. w Żarnowskiej pod Myślenicami na Śląsku. Walczył pod dowództwem Chmieleńskiego i Kurowskiego, uczestnicząc w bitwach pod Oksą, Finikiem, Ocieskami, Kunowem, i Opatowem. Ranny w nogę. Zesłany na Sybir. Na obczyźnie przebył cztery lata.

Kierski Stanisław. Urodzony w 1840 r. w Nekli. Walczył w partji Garczyńskiego i Mieleckiego w bitwach pod Mieczownicą i Dobrosłowem. Internowany w Moabickiem więzieniu.

Klamborowski (brak imienia). Urodzony w 1837 r. w Pyzdrach ziemi Kaliskiej. Z bronią w rękę wzięty do niewoli. Wyrokiem polowego sądu wojennego w Płońsku — skazany i zesłany do Oddzielnego Kaukazkiego bataljonu karnego na 18 lat do służby wojskowej. Karę całkowicie odbył jako zwykły szeregowiec bez prawa do awansu.

Klementowicz Leon. Urodzony w Czyżewie pow. Opatowskiego. Walczył pod dowództwem Langiewicza, Czachowskiego i Tetery. Brał udział w bitwach pod Staszowem, Suchedniowem, Wąchockiem, Grochowiskami i Smardzowicami, gdzie dostał się do niewoli. Przebył na zesłaniu w Kałudze 3 i pół roku w rotach arezthanckich i przy budowie kolei Tuła—Smoleńsk. Następnie został odstawiony do Krakowa, gdzie przybrał obce nazwisko i przyjął poddaństwo.

Klimaszewski Mikołaj. Urodzony we wsi Gudanice pow. Wilkomierskiego. Rządca rolny. Do powstania wstąpił do oddziału Łukaszczyka (Wrześniewskiego), biorąc udział w bitwach pod Hermaniszkami, Birzami na Żmudzi, gdzie został kontuzjowany i wskutek tego ogłuchł na prawe ucho. Skazany na dożywotnie osiedlenie na Syberji. Wrócił z wygnania w 1874 r. na zasadzie manifestu.

Klonowski Franciszek. Urodzony w Przetyczu pow. Pułtuskiego. Służył pod rozkazami Trapezyńskiego, Jasińskiego i Rynarzewskiego. Walczył pod Drażdżewem, Szczawinem, Czyżewem i Porębą. W bitwie pod Szczawinem został ranny w prawą nogę. Zesłany do Krasnojarska, skąd wraz z innymi udało mu się zbiec z osiedlenia po kilkutygodniowym tam pobycie.

Kłos (Kloss) Marceł. Urodzony w 1840 r. w Służewie. Walczył pod dowództwem Kononowicza i Żychlińskiego w bitwach pod Kozienicami i Warką, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany do Orenburskich karnych bataljonów, gdzie przesłużył 10 lat.

Kmita Wojciech. Urodzony w 1840 r. w Wólce Łękowej ziemi Piotrkowskiej. Walczył pod dowództwem Malukiewicza. Brał udział w nieudanej wyprawie na Lubartów. Stąd udał się do Kazimierza do partji Zdanowicza. Podczas wypoczynku we wsi Słupie — zostali napadnięci przez moskali i oddział Zdanowicza poszedł w rozsypkę. Wraz z innymi — Kmita przeszedł pod

dowództwo gen. Langiewicza. W bitwie pod Małogoszczem został wzięty do niewoli. Zesłany do Niżniego Nowgorodu, skąd udało mu się zbiec. Z obawy przed karą i represjami — wyemigrował do Francji.

Kobylecki Wojciech. Urodzony w 1840 r. Walczył pod dowództwem Mieleckiego, Topora (Zwierzdowskiego) i Baryłkiewicza. Brał udział w bitwach pod Nową Wsią, Krzywosądzą, Brdowem, Tokarami. Kontuzjowany w bitwie pod Krzywosądzą. Zesłany do Permy, a potem na Sybir do Jenisejskiej gub., gdzie i zmarł.

Koczarski Edmund. Walczył pod dowództwem Horodyńskiego. Brał udział w bitwie pod Radziwiłłowem, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany na osiedlenie na Sybir.

Kohlberg Adolf. Urodzony w 1844 r. w Żółkwi. Walczył pod dowództwem Zapałowicza w bitwach pod Tuczapami, Mołozowem, i Tyszowcami. Więziony w Złoczewie przez sześć miesięcy razem z Krauze Michałem, Rudnickim Józefem, Śliwińskim, Kaznowskim, Brodzkim i Szafrąńskim.

Koladko Jan. Urodzony w 1845 r. w Łosicach. Uczestnik partji Grzymały, Krysińskiego, Puchalskiego, dowódcy żandarmów, Zamrzyckiego i Bacika. Walczył pod Rososzem, Kolanem, Mamotami, Żebrakiem i wielu inn. Aresztowany w Siedlcach. Wyrokiem sądu polowego — skazany i zesłany do ciężkich robót w warzelnii soli w Troicku Jenisejskiej gub. Jako współtowarzysz niedoli wymienia: Nurskiego Mikołaja i Kosteckiego Kazimierza.

Kolendo Władysław. Urodzony w 1844 r. w Wołkowysku. Walczył pod dowództwem wojewody Mściławskiego i Topora. Brał udział przy wzięciu Horyhorek, oraz w potyczce nad rzeczką Pronia. Przewoził broń i amunicję oraz kontrolował wojewódzkie składy wojskowe. Więziony w Bobrujsku a następnie skazany na wygnanie do Tobolskiej gub. do Omska, gdzie przebył 10 lat.

Kolakowski Józef. Zesłany na Sybir, skąd po dwóch latach pobytu zbiegł i wyemigrował do Szwajcarii.

Koltoński Bolesław. Urodzony w 1845 r. we wsi Bejce pow. Pińczowskiego. Urzędnik. Wstąpił do partji Langiewicza, a następnie Grekowicza. Brał udział w bitwach pod Staszowem, Małogoszczem i Szklarami. Internowany przez austriaków w Oł-

muńcu, Iglawie. Z Iglawy zbiegł, a potem wyemigrował do Tyrolu i Szwajcarii. Na obczyźnie spędził 2 lata.

Konczyński Władysław. Urodzony w 1841 r. w Jangrodzie pow. Olkuskiego. Służył pod dowództwem Langiewicza. Walczył pod Pieskową Skałą, Skałą, Małogoszczem, Grochowiskami, gdzie został ranny pałaszem w policzek. Wywieziony do Ołomuńca i więziony tam na forcie Tafelberg przez 14 miesięcy. Potem zmuszony był wyjechać do Meksyku z wojskami księcia Maksymiljana. Przesłużył w Legji przez trzy i pół roku. Za waleczność odznaczony orderami.

Konopacki Narcyz. (Oficer). Urodzony w 1835 r. Służył w oddziale Gen. Edmunda Różyckiego jako porucznik 2 pułku Jazdy Wołyńskiej. Z obawy przed aresztowaniem zbiegł na Bukowinę. Po pewnym czasie wrócił do zaboru rosyjskiego, gdzie został aresztowany i zesłany na osiedlenie do Penzeńskiej gub.

Korabczyński Józef. (Oficer). Urodzony w 1844 r. Służył jako podporucznik pod rozkazami Wysockiego, Komorowskiego i Alladara. Walczył w bitwach pod Radziwiłowem, Starą Wsią, gdzie został ranny. Zesłany do Charkowskiej gub. gdzie przebył cztery i pół roku.

Kossowski-Jelita Franciszek. Urodzony w 1830 r. w Kielcach. Za udział w powstaniu — był więźniem stanu. Gdzie internowany — nie podaje. Wyemigrował zagranicę z obawy przed dalszemi represjami.

Koszutski Teofil. Urodzony w 1843 r. w Irenie pow. Janowskiego. Walczył pod rozkazami Czerwińskiego i kapitana Podgórskiego. Przyjmował udział w bitwach pod Tarnawką, Tyśzowcami, Starą Wsią, gdzie został ranny w głowę. Aresztowany przez austriaków i osadzony w twierdzy Ołomunieckiej, gdzie był więziony przez 18 miesięcy.

Koszutski Waclaw. Urodzony w 1829 r. w Modliszewie pod Gnieznem. Czynny w dobie przedpowstaniowej w 1861 roku — jako komisarz nadgraniczny. W 1863 r. walczył pod dowództwem Taczanowskiego, będąc jego adjutantem. Brał udział w bitwie pod Pызdrami, Ignacewem i Żagórowem. Własnym sumptem zaopatrywał partję w broń. Skutkiem choroby, jakiej nabawił się wskutek trudów wojennych — zmuszony był opuścić szeregi. To jednak, nie zwolniło go od odpowiedzialności, bowiem został de-

nuncjowany, a następnie aresztowany przez prusaków. Internowany w Moabie i w fortecy Glatz, na granicy Śląska i Czech, gdzie był więziony przez 3 i pół roku.

Udział w powstaniu jako kurjerka przyjmowała również panna Wanda Węsierska, późniejsza żona Koszutkiego (w partji Taczanowskiego).

Kowalski Ignacy. Urodzony w 1842 r. w Krakowie. Walczył pod dowództwem Rębajły. Brał udział w bitwach pod Hutą Szklaną, Brodami, Ira (?) i w potyczce w lasach Siekierzyńskich. Więziony we Włodzimierzu przez 3 lata. (Mowa tu o rotach areztanckich). Pracował przy budowie kolei Odessa.

Kowszewicz Jan. Urodzony w 1835 r. Walczył pod dowództwem Wiśniewskiego. Brał udział w bitwie pod Swiniuchami i Bubnowem, gdzie został ranny w głowę. Zesłany do Jenisiej-skiej gub. a nast. Irkuckiej na osiedlenie.

Kozanecki Bronisław. Urodzony w 1842 r. w Kałuszynie pow. Mińsko - Mazowieckiego. Adwokat przysięgły. Pracował w organizacji cywilnej na Ukrainie. Służył pod dowództwem Kononowicza. Walczył w Kozienickiem w okolicach Magnuszewa. Niedaleko Kozienic został ranny podczas wywiadu. (Ranny w czoło w lewą nogę). Aresztowany przez austrjaków, więziony w Krakowie, a potem osadzony w twierdzy Ołomunieckiej.

Kozielski Józef. Urodzony w 1842 r. w Węglówce pow. Koneckiego. Dowoził depesze i rozkazy tajne do oddziałów powstańczych. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego, biorąc udział w bitwach pod Rychwałdem, Kołem, Ignacem. Aresztowany w Kole. Wywieziony do Warszawy i osadzony w Cytadeli. Wywieziony do Pskowa. Zesłany do rot areztanckich do Archangielska, gdzie przebył cztery lata.

Kozierowski Henryk. Urodzony w Reims we Francji. Nauczyciel języków obcych. Walczył w oddziale żuawów Rochenbruna pod dowództwem Langiewicza, Malczewskiego i Romockiego. Walczył pod Chrobrzem, Grochowiskami, Cłem, Igołomją, Wielką Wsią. Więziony w Krakowie, Ołomuńcu i Telczu. Później wyemigrował do Paryża (1864—1884). Tu bierze żywy udział w pracach emigracyjnych i jako ochotnik Gwardji Narodowej w Paryżu walczy na forpocztach przez całe oblężenie stolicy Francji przez prusaków.

Kozubowski Feliks Ludwik Hipolit (3 im.). Urodz. w 1842 r. w Warszawie. Walczył pod Śląskim, biorąc udział w bitwie pod Szklarami, gdzie został ciężko ranny i jako taki dostał się do niewoli. Osadzony początkowo w twierdzy Josefstadt w Czechach (lata 1863—1865). Po powrocie do b. zaboru rosyjskiego — został przez moskali aresztowany i zesłany na długoterminowe osiedlenie w Ustjugu, Wołogodzkiej gub. skąd zbiegł w 1878 r.

Kraskowski Jerzy. Urodzony w 1844 r. w Nowosiótkach ziemi Grodzieńskiej. Urzędnik prywatny. Przyjmował udział w organizacji cywilnej pod przewodnictwem Kulczyckiego. Aresztowany w Grodnie i wraz z 300 innymi więziony przez 9 miesięcy. W konkluzji skazany przez Murawjewa na śmierć przez rozstrzelanie. Motywy wyroku: że jako kadet wojskowej szkoły inżynieryjnej — brał udział w powstaniu. Dzięki staraniom ojca — wyrok śmierci został mu zmieniony na zesłanie do syberyjskich karnych bataljonów. Wyrok brzmiał: Na Amur — „w sółdaty“. Faktycznie jednak został zesłany do Tomska.

Krokoszyński Ignacy. Urodzony w 1837 r. w Warszawie. Czynny w organizacji cywilnej. Więziony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Zesłany na Sybir do Krasnojarska, gdzie zmarł.

Król Leon. Urodzony w 1842 r. w Rogalinie pow. Sremskiego. Walczył pod dowództwem Joung de Blankenhajma, Seyfryda, Oborskiego, Powidzkiego i Birtusa. Brał udział w bitwach pod Brdowem, Niewieszem, Uniejowem, Szadkiem, Rudą Jeżewską i Sędziejowicami. W bitwie pod Uniejowem został ranny. Wcielony na przymusową służbę do wojska pruskiego na 4 i pół roku.

Królikowski Józef. Urodzony w 1845 r. w Mrockach Małych ziemi Kaliskiej. Walczył pod dowództwem Oksińskiego, Szumlańskiego, Parczewskiego w bitwach pod Opatowem, Kuźnicą, Grabowską, Parzymiechami, Węglewicami, Rudą Pabjanicką, Wołą Cyrusową, Dalkowem, i Poddębicami, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany do Niżniego Nowgorodu na trzy lata prawdopodobnie do rot aresztanckich. W czasie odbywania służby — pracował przy budowie linii kolejowej Odesskiej.

Krüger Juljusz Rejhnold. Urodzony w 1844 r. w Kutnie. Przyjmował udział jako wywiadowca. Między Gorzkowicami a Noworadomskiem — został wraz z kilkoma towarzyszami —

zdradzony i złapany w chwili planowania napadu na koszary w Noworadomsku. Ujęty przez kozaków i uwięziony po nieludzkim skatowaniu go nahajkami — w Piotrkowie. Stąd dla dalszych zeznań — został przewieziony do Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Kurska do rot aresztanckich, gdzie przebył siedm lat.

Krzywdziński Jan. Urodzony w 1843 r. w Starogrodzie w Prusach Zachodnich. Służył w partji Gajewskiego. Przewoził broń, pieniądze i żywność do oddziałów. Ranny w rękę i twarz. Więziony w Grudziądzu, Gdańsku. Wcielony za karę do wojska pruskiego.

Krzyżanowski Władysław. Urodzony w Podgórzu. Walczył pod dowództwem Tetery. Brał udział w bitwie pod Igołomą, gdzie został ranny w głowę i nogę. Zesłany na 3 i pół roku do Kaługi i Orła.

Krzyżański Wincenty. Urodzony w 1840 r. w Grodzisku Poznańskim. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego, Oswald a i Korytkowskiego, biorąc udział w bitwach pod Sędziejowicami i Kruszyną, gdzie został ranny w prawą rękę. Leczył się w lazarecie powstańczym w Koźniaku. Później służył w żandarmerji. Po powrocie z powstania do domu — został denuncjowany i odstawiony do Łódzkiego więzienia, stąd do Cytadeli Warszawskiej i wreszcie do Włodzimierza n/Kl., gdzie ostatecznie został osądzony i zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub. (Gmina Baim, Maryński powiat), gdzie przebył do 1870 r. Zwolniony na zasadzie manifestu. Po powrocie w Poznańskie — został wcielony do wojska pruskiego.

Kryński Mikołaj. Urodzony w 1838 r. Rolnik. Początkowo zajmował się werbowaniem ochotników do szeregów powstańczych. Służył pod rozkazami Barancewicza w powiecie Bielskim. W 1864 r. zesłany na osiedlenie do Tomskiej gubernji, gdzie przebył 7 lat. Majątek został skonfiskowany na rzecz Państwa.

Kubala Leon. Urodzony w 1838 r. w Kamienicy pow. Nowo Sąddeckiego. Należał do organizacji Narodowej w Krakowie. Był naczelnikiem t. zw. Ławy Krakowskiej. Więziony przez austriaków w Krakowie, a potem internowany przez dwa lata w twierdzy Josefstadt.

Kucharski Leon. Urodzony w Piotrkowie. Nauczyciel ludowy. Służył pod dowództwem Mierosławskiego i Topora. Wal-

czył pod Krzywosądzą, Nową Wsią, i Dobroszowem. Wcielony na przymusową służbę (oddany „w żołdacy“). Ośmioletnią służbę odbył w Moskwie.

Kujawski Andrzej. Urodzony w 1839 r. w Gorlicach. Służył w oddziale Chościakiewicza (Popiela). Walczył pod Komorowem. Przebył 4 lata w rotach aresztanckich w gub. Tulskiej, Twerkiej i w Odessie.

Kulesza Józef. Urodzony w 1844 r. w Wykucie Starym. Służył w organizacji cywilnej — jako wywiadowca. Otrzymał karę chłosty od moskali, za to, że nie chciał wydać współtowarzyszy. Więziony w Białymstoku i Grodnie. Zesłany na Sybir do Kurhanu, Tobolskiej gub., gdzie przebył dziewięć lat.

Kurowski Konrad Antoni. Urodzony w Babcu Piasecznym. Walczył w bitwie, jaka miała miejsce w Kampinoskiej Puszczy. Więziony w Krakowie, a potem internowany w Iglawie w Czechach.

Kusiński Józef. Urodzony w Kielcach. Szewc. Służył pod Langiewiczem. Walczył pod Chrobrzem, Opatowem, Igołomą, i Grochowiskami. Aresztowany na granicy we wsi Bejno (Bojno) i osadzony w Ołomuńcu. Po jakimś czasie — zbiegł do Krakowa i tu powtórnie został przez austriaków aresztowany i internowany w Ołomuńcu, gdzie przebył dwa i pół roku. Po odbyciu kary przybył do Kielc. Tu został złapany przez moskali i osadzony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej, gdzie był więziony 9 miesięcy.

Kwieciński Stanisław. (Oficer). Urodzony w 1842 r. w Warszawie. Początkowo należał do organizacji cywilnej (Narodowej). Organizował gniazda i kierował działem propagandy. Był sekretarzem wojskowym Marczewskiego Witolda, członka Komitetu Centralnego. Rozwoził rozkazy i tajne instrukcje do oddziałów powstańczych. Wysłany z rozkazami Rządu Narodowego — do Langiewicza, został przez niego zatrzymany i mianowany adiutantem. Walczył pod Grochowiskami. Przy przekraczaniu granicy — ujęty przez austriaków i internowany w Ołomuńcu a potem w Iglawie. Zmuszany do wyjazdu z wojskami ks. Maksymiljana do Meksyku — zbiegł z twierdzy i wyemigrował, przebywając we Włoszech, Szwajcjarji i Francji. Wrócił do kraju na zasadzie amnestji.

Lewandowski Feliks. Urodzony we wsi Chojno. Służył w oddziałach Jurkowskiego i Tłuchowskiego, biorąc udział w walkach pod Koziółkiem, Chocznią, Skąpem, Gazdowem, Kuczborkiem i Antoninem, gdzie został ranny lancą w prawe ramię. Więziony przez 13 miesięcy i zesłany do Charkowskiej gub. na osiedlenie. Przebył na wygnaniu 1 i pół roku.

Lewandowski Franciszek. Urodzony we wsi Piaski. Portjer. Walczył pod dowództwem Grabowskiego. Uczestniczył w bitwach pod: Mszczonowem, Radziszewskim Borem, Skierniewicami, Zduńską Wolą — jako kawalerzysta. Więziony w Cytadeli Warszawskiej i wcielony przymusowo na służbę długoterminową do wojska rosyjskiego.

Lewiński Władysław I. Urodzony w 1838 r. w Zakrzewie. Pracował w organizacji cywilnej a później walczył z bronią w ręku pod dowództwem Mierosławskiego pod Krzywosądzą. Aresztowany przez Moskale w Aleksandrowie pogranicznym i po długim więzieniu — zesłany do Czelabińska na osiedlenie.

Na wygnaniu przebywali z nim: Ksiądz Mirski Serwacy, Dr. Świecki Adolf, Dr. Zablocki Bolesław, Jelski Jan, Berezowski, Cieszkowski, Szemiót i Brecz.

Lewiński Władysław II. Urodzony w 1843 r. we wsi Dąbrowice, ziemi Łomżyńskiej. W czasie bitwy (jaka, nie podaje) został ranny w lewą rękę, utracił 3 palce i jako ranny dostał się do niewoli. Więziony w Cytadeli Warszawskiej. Skazany na karę śmierci. Ze względu jednak na małoletność delikwenta — wyrok został zmieniony — na wcielenie go do wojska rosyjskiego (oddział stacjonowany w oddalonych miastach Sybiru). Wrócił do kraju po ośmiu latach tułaczki.

Lewit Józef. Urodzony w 1847 r. Maszynista kolejowy. Do powstania wstąpił do partji Wawra. Brał również czynny udział w organizacji powstania. Drukował odczyty i cyrkularze Rządu Narodowego w Wilnie. Złapany przez żandarmerję — został uwięziony w Wilnie, gdzie był katowany. Siedział 6 miesięcy. Zesłany na osiedlenie do Centralnej Rosji.

Litwicki Władysław. Urodzony w 1839 r. w Warszawie. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego, Waligórskiego, biorąc udział w bitwach pod Opatowem i Miechowem, gdzie za waleczność został mianowany oficerem. Ranny w rękę w bitwie

pod Opatowem. Złapany przez austriaków i osadzony w Ołomuńcu. Po wypuszczeniu z więzienia — wyemigrował, przebywając siedem lat zdala od Ojczyzny.

Lityński Antoni. Urodzony w 1846 r. w folw. Smyków z. Kieleckiej. Służył w oddz. Jeziorańskiego. Walczył pod Pieskową Skałą, gdzie został ranny w prawe kolano. Po wyleczeniu się z rany w Krakowie u Św. Łazarza, wstąpił do oddz. Waligórskiego, biorąc udział w bitwie pod Ireną, gdzie został ranny w prawą rękę. Internowany w Koenigsgraetz w Czechach przez 11 miesięcy. Później wyemigrował do Szwajcarii a stąd do Francji.

Ludwiński Ludwik. Urodzony w 1844 r. w Opolu. Pracował w organizacji księży Dominikanów w Lublinie. Walczył pod dowództwem Lelewela. Brał udział w bitwie pod Brańskiem oraz w powiecie Biłgorajskim. Wzięty do niewoli przez austriaków i internowany w Ołomuńcu przez pół roku a potem przez rok w Iglawie.

Lüth Maksymiljan Andrzej. Urodzony w 1836 r. w Nowym Dworze. Pracował w organizacji cywilnej. Wyrabiał broń i amunicję dla oddziałów powstańczych. Później wstąpił do oddziału kawalerji. Ranny w piersi. Więziony w Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Kaługi i Pskowa do rot aresztanckich, gdzie przebył 5 i pół roku.

Łapiński Antoni. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Walczył pod dowództwem Olasińskiego. Brał udział w bitwie pod Płońskiem. Oddział, w którym służył był zorganizowany przez Dowódcę, którego przezwano „księciem Debutowem“. Po rozbiciu oddziału przez moskali został wzięty do niewoli i uwięziony w twierdzy Iwangród. Stąd przewieziony do Cytadeli Warszawskiej i skazany na oddanie „w żołdacy“. Karę odbył w Tambowskiej gubernji przez 8 lat. Taką karę odcierpieli dwaj jego bracia: *Konstanty i Józef Łapińscy.*

Łaszewski Robert. Urodzony w 1847 r. Walczył pod dowództwem Orłowskiego, biorąc udział w bitwie pod Zdżarami, gdzie dostał się do niewoli. Wzięty przymusowo do służby w wojsku rosyjskiem, gdzie przebył do 1878 r.

Łepkowski Szymon. Urodzony w 1846 r. w Warszawie. Służył w oddziałach Jankowskiego, Zielińskiego i Bardeta (francuza). Walczył pod Żyżynem, Opolem, Krasnymstawem, Par-

czewem, Białką, Częstoborowicami, Dębową Kłodą i innemi. Kontuzjowany w głowę. Zesłany do Kazania, a potem do Tobolskiej gubernji. Wrócił do kraju w 1869 r.

Łyczkowski Eugenjusz. Urodzony w 1840 r. w Lachach, z. Mohylowskiej. Jako student Instytutu Agronomicznego w Horyhorkach pracował w organizacji, a później walczył z bronią w ręku pod dowództwem Topora w utarczce z miejscowym garnizone w Horyhorkach, oraz koło Propojka. Po roku więzienia w twierdzy Bobrujskiej, zesłany do Ołonieckiej gubernji, gdzie przebył 3½ roku. Zwolniony na skutek manifestu cesarza Aleksandra II.

Maciejowski Piotr. Urodzony w 1844 r. w Kuklówce, pow. Grodziskiego. Obywatel ziemski. Walczył pod dowództwem Langiewicza, Grelińskiego, Kononowicza, Żychlińskiego, biorąc udział w bitwach pod Pieskową Skałą i Małogoszczem. W bitwie pod Pieskową Skałą dostał się do niewoli austriackiej. Internowany w Ołomuńcu. Po powrocie do h. zaboru rosyjskiego osądzony przez moskali na osiedlenie do Irkucka.

Maciejowski Wacław. Urodzony w 1843 r. w Parczewie. Służył w oddziałach Łakińskiego, Zajfryda, Oborskiego i Parczewskiego. Walczył pod Gaśnem, Nową Wsią, Walewicami, Kterami, Wołą Cyrusową, Dalkowem i Kutnem. Pod Walewicami kontuzjowany, pod Kterami — ranny w rękę. Aresztowany w drodze przed wjazdem do Waliszewa, gdzie mu odebrano pieniądze i kilka koni z uprzężą. Osądzony we Włodzimierzu i zesłany do Pskowa, a następnie do Irkuckiej gubernji na osiedlenie. W Pskowie przebywał z zesłanym tam hrabią Zamojskim Stanisławem. Z Irkucka do Wercholeńska jechał w jednej kibitce z Dr. K. Pawłowskim.

Mackiewicz Grzegorz. Urodzony w 1848 r. w Wilnie. Walczył pod dowództwem Topora pod Horyhorkami, gdzie został wzięty do niewoli z bronią w ręku. Zesłany do Tobolska, gdzie przebył kilkanaście lat wraz z rodziną.

Malinowski Feliks. Urodzony w 1840 r. w Warszawie. Ogrodnik. Walczył pod rozkazami Żychlińskiego, biorąc udział w potyczkach pod Tarczynem i Warką. Zesłany do rot aresztanckich do Tobolska, gdzie przebył 5 lat i w końcu osiedlił się tu na czas dłuższy.

Malinowski Władysław. Urodzony w 1844 r. w Zambrowie. Początkowo pracował w organizacji bojowej, zorganizowanej przez uczniów wyższych klas szkoły realnej. Potem walczył w oddziałach Lelewela i Krysińskiego, biorąc udział w bitwach pod Chruśliną, Młynami, Żebrakiem, Różą i innymi. Więziony w Siedlcach, Radzyniu i Cytadeli Warszawskiej. Wyrokiem Sądu polowego skazany na śmierć przez powieszenie. Wyrok jednak został zmieniony, dzięki jego małoletności, zesłano go do Jenisiejskiej gubernji. Na zesłaniu przebywał pod pseudonimem „Waligórski Jan“.

Łącznie z nim zesłani byli: *Ostrowski*, obywatel z Lubelskiego z dwoma synami, *Łaski*, *Pogruszewski*, *Pawłowski*, *Czernicki*, *Zaremba* i *Berezowski* — student Kijowskiego Uniwersytetu.

Małguszek Feliks. Urodzony w 1834 r. Służył w oddz. kawal. Ćwieka. Walczył pod Chelmem, Rudką i Kowalą. Aresztowany w Przytyku i zesłany do Kostromy za Wołgę na dwa lata.

Mantuani Władysław. Urodzony w 1841 r. we Lwowie. Walczył w oddziałach Wysockiego i Horodyńskiego. Brał udział w bitwie pod Radziwiłłowem. Wzięty do niewoli i osądzony na osiedlenie we wschodniej Syberji. 7 lat przebył we wsi Klucze, Bałachtińskiej wołosti, Arczyńskiego powiatu, Jenisiejskiej gubernji.

Marciszewski Stanisław. Urodzony w 1841 r. w Płocku. Służył w partjach Langiewicza i Jankowskiego. Walczył pod Staszowem i Pieskową Skalą. W bitwie pod Krzywdą został ranny w rękę i dostał się do niewoli. Więziony w Cytadeli Warszawskiej, a następnie zesłany na nieograniczony termin na Sybir. Przebył 5 lat na Kamezatce. Zwolniony na zasadzie manifestu.

Marjański (Maryjański) Aleksander. (Oficer). Urodzony w 1843 r. w Daleszycach, ziemi Kieleckiej. Walczył pod dowództwem Czachowskiego, Śmiechowskiego i Jeziorańskiego, biorąc udział w bitwach pod Błędowem, Lubochnią, Rawą, Małogoszczem i Kobylanką. W bitwie pod Małogoszczą został ranny, leczony w szpitalu św. Ducha w Krakowie przez 2 miesiące. Po powrocie do zdrowia walczył dalej. Więziony przez 6 miesięcy na Wawelu w Krakowie na Kopcu Kościuszki i w Cytadeli War-

szawskiej. Zesłany na Sybir do Jenisiejskiej gubernji na osiedlenie. Na wygnaniu przebył 9 lat, ostatnio był w mieście Kańsku.

Mężyński Leonard. Urodzony w 1847 r. w Borkach Wielkich, pow. Tarnopol. Walczył pod dowództwem Lelewela i Krysińskiego. Brał udział w bitwach pod Kobylanką, Chruśliną, Korytnicą, Międzyrzeczem, Kałuszyńcem, Różą, Parczewem, Włodawą, Sajówką, Kaniowolą, Żyżynem, Sosnowicami, Rotką i Fajslawicami, gdzie był wzięty do niewoli. Zesłany na Syberję do kopalni srebra w Kutamarze. Na osiedleniu przebywał w Kulakowej, Idińskiej wołosti, Bałagańskiego okręgu do 1872 r.

Mickiewicz Telesfor. Urodzony w 1848 r. w Piotrkowie. Kolejarz. Walczył w partjach Surewicza, Orłowskiego, Żychlińskiego, Pawełka i kpt. Becka. Brał udział w bitwach pod Płockiem, Żychlinem, Strykowem, gdzie został ranny w rękę i pod Ostrowem. Wzięty do niewoli i uwięziony w Kutnie. Stąd przewieziony do Cytadeli Warszawskiej, Pskowa, Moskwy i Włodzimierza. Osądzony na 3 lata do rot aresztańskich do gubernji Wiatskiej. Po odbyciu kary zesłany na osiedlenie do Tobolskiej gubernji, gdzie przebył 4 lata. Zwolniony za amnestją.

Miechowicki Wojciech. Urodzony w 1845 r. we wsi Zalesie, z. Siedleckiej. Służył w oddz. Lewandowskiego, Zielińskiego. Walczył pod Gręzówką, Staninem i Zielonką. Zesłany do Jarosławia, z przeznaczeniem do rot aresztańskich, gdzie przebył 4 lata.

Mielicki Wacław. Urodzony w 1846 r. w Odolanowie w Poznańskim. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego w bitwach pod Pyzdrami, Wartą, Sędziejowicami i Kruszyną, gdzie został ranny. Zesłany do Astrachania na 4 lata do rot aresztańskich, a następnie na osiedlenie do Tomska, gdzie przebył do 1870 r.

Mierzejewski Leopold. Urodzony w 1839 r. Walczył pod dowództwem Grotusa. W bitwie pod Płońskiem został ranny w obie nogi i dostał się do niewoli. Więziony w kazamatach Modlina, a następnie zesłany na cztery lata do rot aresztańskich. Przebył jednak dwa lata, a potem na osiedleniu w Syberji osiem lat.

Miksiewicz Antoni. Urodzony w 1847 r. Walczył pod Hordyńskim w bitwie pod Radziwiłłowem, gdzie dostał się do nie-

woli. Więziony w Krzemieńcu i Kijowie. Przebywał na zesłaniu w Jenisiejskiej gub.

Mikucki Grzegorz. Urodzony w 1835 r. we wsi Obrydki, pow. Kolneńskiego. Służył w żandarmerji, dowodzonej przez Roszkowskiego. Aresztowany w kwietniu 1864 r. Więziony w Suwałkach. Zesłany na osiedlenie do Tobolska, gdzie przebył 7 lat.

Milodrowski Józef. Urodzony w 1836 r. we wsi Bożewo, ziemi Płockiej. Rządca rolny. Walczył pod dowództwem Sułkowskiego, Padlewskiego i Gasztofa. Brał udział w bitwach pod Szreńskiem i Chromakowem, gdzie dostał się do niewoli. Więziony przez 7 miesięcy w Płocku i „oddany w żołdacy“ do centralnej Rosji. Przesłużył 9 lat.

Mirucki Jan. Urodzony w 1846 r. Walczył pod dowództwem Langiewicza, Jeziorańskiego, biorąc udział w bitwach pod Kobylanką i Panasówką, gdzie został ciężko ranny w brzuch. Zesłany do katorgi na Sybir, gdzie przebył do 1866 r.

Morbitzer Aleksander (pseud. Kosa II). Urodzony w 1836 r. w Bobrownikach, pow. Tarnowskiego. Do powstania zaciągnął się jako porucznik 2 pułku huzarów austriackich. Walczył pod dowództwem Chmielińskiego i Oksińskiego, gdzie został przydzielony wraz ze swym szwadronem konnych strzelców. Brał udział w bitwach pod Białą i Przedborzem. Po rozbięciu oddziałów — prowadził walkę podjazdową z moskalami. Na podstawie wyroku sądu krajowego w Krakowie był przez 6 miesięcy więziony w Tarnowie. Po odbyciu kary dzierżawił dobra ziemskie i piastował godność Wiceprezesa Rady Powiatowej.

Moszczyński Józef, zesłany do Permskiej gub.

Moszczyński Stanisław. Urodzony w 1835 r. w maj. Purplewo ziemi Mohylowskiej. Za udział w powstaniu więziony w Mohylowie i zesłany na osiedlenie do Permskiej gub. a potem do Tobolskiej.

Odsyłacz co do obu: Archiwum Państwowe w Wilnie: Księga Nr. 232. Indeks alfabetyczny osób do spraw znajdujących się w aktach Audytorjatu Polowego, skazanych na różne kary za udział w powstaniu 1863 r.

Mościcki Jan Eljasz. Urodzony w 1842 r. we wsi Krasuć,

z. Lubelskiej. W powstaniu pełnił funkcję żandarma w pow. Kolneńskim. Zesłany na Sybir, gdzie przebył 8 lat.

Motyl Karol. Urodzony w 1845 r. w Tenczynku. Służył w oddz. Krukowieckiego i Rembajły. Walczył pod Pieskową Skałą, Głanowem, Ibramowicami i Łopatowem. Zesłany do rot aresztanckich do Charkowa, gdzie przebył 3 lata.

Mroczkowski Stanisław. Urodzony w 1844 r. w Wadowicach. Urzędnik prywatny. Brał udział w bitwach, prowadzonych przez Czachowskiego, Bossaka, Waltera, Ziembowicza i Daniszewicza. Ranny w głowę. Zesłany do rot aresztanckich w Charkowie a stąd do Orłowskiej gub., gdzie pracował przy budowie kolei.

Mrozowski Mateusz. Porucznik. Wyszedł do powstania z Lublina 23 stycznia 1863 r. na czele oddziału piechoty i oddał się pod rozkazy Zdanowicza, potem był w Oddziale Województwa Lubelskiego, wreszcie pod Langiewiczem, Bossakiem i Waligórkim. Walczył pod Kazimierzem, Słupcą, Św. Krzyżem, Małogoszczem, Uniejowem, Staszowem, Skałą, Pieskową Skałą, Sosnówką, Chrobrzem i wielu inn. Więziony przez austriaków w Krakowie, a potem internowany w Ołomuńcu, skąd ucieka i powtórnie wstępuje do szeregów powstania. W lutym 1864 r. zostaje powtórnie złapany przez austriaków — udaje mu się zbiec, tym razem zagranicę do Francji, gdzie przebywa do tej pory.

Mucharski Stanisław. Urodzony w 1835 r. w Wiźnie, z. Łomżyńskiej. Walczył pod dowództwem Kononowicza i Grabowskiego w bitwach pod Rokitnem, Lublinem, Białką i wielu innymi. Raniony dwukrotnie w bitwie pod Piaseczną. Zesłany na 5 lat do rot aresztanckich w Kałudze. Przedtem więziony w Cytadeli Warszawskiej.

Muranyi Leonard. Urodzony w 1843 r. w Magnuszewie, z. Radomskiej. Walczył pod rozkazami Cieszkowskiego, Kurowskiego, Langiewicza, Miniewskiego i Włocha Nullo. Brał udział w bitwach pod Małogoszczem, Grochowiskami, Głanowem i Krzykawką, gdzie został ranny w nogę i dostał się do niewoli. Zesłany do karnych bataljonów syberyjskich do Semipałatińska, gdzie przesłużył do 1867 r.

Myśliński Bronisław. Urodzony w 1848 r. w Śmidynie na Wołyniu. Walczył pod dowództwem Różyckiego, wzięty do niewoli pod wsią Rodowicze na Wołyniu. Więziony we Włodzi-

mierz i Łucku. Zesłany na dożywotnie osiedlenie do Jenisiej-
skiej gub. przebył jednak na wygnaniu do 1885 r.

Nagler Jan. Urodzony w 1840 r. w Lublinie. Służył w pie-
chocie, walcząc w Lubelszczyźnie w okolicach Zamościa. Zesła-
ny do ciężkich robót do Krasnojarskiej gub. Wrócił do kraju
w 1871 r. na zasadzie manifestu.

Nartowski Franciszek. Urodzony w 1845 r. Walczył pod
dowództwem Czarneckiego, Jeziorańskiego i Horodyńskiego w bi-
twach pod Tomaszowem, Kobylanką, Radziwiłłowem. Lekko ran-
ny bagnetem. Zesłany na Sybir do Jenisiejskiej gub.

Narwoyń Feliks. Urodzony w 1842 r. w Warszawie. Urzęd-
nik. Początkowo był poborcą podatków na rzecz powstania. Wal-
czył również w szeregach pod dowództwem Oborskiego, Seyfryda
i Jounga. Brał udział w bitwach pod Kutnem, Pyzdrami, Wartą
i Kołem. Skazany na 6 lat katorgi. Przebył na zesłaniu sześć
lat w Irkuckiej gub.

Wykazany w pracy Cederbauma: Wyroki Audytorjatu Po-
lowego — Powstanie styczniowe — str. 239.

Niemczewski Józef. Urodzony w Łagiewnikach, pow. Kro-
toszyńskiego. Nauczyciel. Walczył pod dowództwem Oksińskiego,
Taczanowskiego i Korytowskiego w bitwach pod Grabowską
Kuznicą, Pyzdrami, Ignacewem, Sędziejowicami, Złoczewem, Kru-
szyną i Koźminkiem, gdzie został ciężko ranny w nogę. Dostał
się do niewoli z bronią w rękę. Odstawiony przez moskali do
lazaretu w Koninie po 4 tygodniowym tam pobycie — odesła-
ny do Włodzimierza i tam osądzony. Zesłany do rot aresztanc-
kich do Tuły, gdzie przebył 2 lata, a potem przebył na osiedleniu
w Irkuckiej gub. Wreszcie został reklamowany przez Rząd
Pruski i po przybyciu do Poznańskiego — wcielony do wojska
pruskiego. Stąd został niebawem z powodu złego stanu zdro-
wia — zwolniony.

Niemirowski Michał. Urodzony w 1843 r. w Dobie Szła-
checkiej, pow. Sanok. Walczył pod rozkazami Jeziorańskiego,
Lelewela, Waligórskiego i kpt. Niemiry w bitwach pod Kobylan-
ką, Panasówką i Batorzem. Więziony przez 6 miesięcy we Lwo-
wie a następnie wcielony do wojska austr. węg. Brał potem
udział w wojnie austriacko-pruskiej, gdzie był czterokrotnie
ranny.

Niesiołowski Paweł. Urodzony w 1837 r. w Gombinie. Ziemianin. Walczył pod Kurowskim, Cieszkowskim, Langiewiczem, Jeziorańskim i Ćwiekiem. Brał udział w bitwach pod Pankami, Mrzyglodem, Pieskową Skałą, Skałą i wielu inn. Aresztowany w b. Galicji koło miasta Leżajska przy przekraczaniu granicy. Internowany w Ołomuńcu. Z obawy przed wydaniem go władzom moskiewskim, zmuszony był wziąć udział w wyprawie meksykańskiej.

Nikonowicz Paweł. Urodzony w Radziłowie w 1836 r. Walczył pod dowództwem Wawra w bitwach pod Białoszewem, Kozim Rynkiem, Sieburczynem, jako podjazdowy w kawalerji. W bitwie pod Sieburczynem został ranny w prawą nogę. Wzięty do niewoli i odesłany do Moskwy do dyspozycji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Zesłany do Tomskiej gub., gdzie przebył 11 lat na osiedleniu.

Nowacki Jan. Urodzony w 1842 r. we wsi Osówka, pow. Mławskiego. Walczył pod dowództwem Kolwicza i Joung de Blankenheima. Brał udział w bitwach pod Skrwilnem, Będziminem i Kuczborkiem, gdzie został ranny w lewą nogę. Wzięty do niewoli i odstawiony do Cytadeli Warszawskiej, gdzie był przez rok więziony. Oddany do wojska rosyjskiego „w żołdatv“, gdzie odbył osiem lat przymusowej służby.

Nowak Józef. Urodzony w 1842 r. w Bukowinie, pow. Piotrkowskiego. Służył pod rozkazami Kinela, biorąc udział w bitwach pod Łodzią, gdzie został trzykrotnie ciężko ranny. Zesłany do rot aresztanckich. Przebył w Permie, Kazaniu i Moskwie. Potem zesłany na Sybir na osiedlenie. Przebył tu ogółem 45 lat.

Nowicki Szczepan Tomasz. Urodzony w 1845 r. w Olśnicy Kieleckiej. Służył w oddz. Zdanowicza i Lelewela. Walczył pod Żyżynem, Staszowem, Św. Krzyżem i pod Kielcami. Ranny w lewą nogę. Zabraný na przymusową służbę do wojska rosyjskiego.

Nykiel Ludwik. Urodzony w 1846 r. w Sokołowie. Szewc. Walczył pod Czachowskim i w oddziałach Róży i Wilusza w bitwach pod Jurkowicami, Rybnicą. Ranny w lewe udo, czoło i prawą rękę — dostał się do niewoli. Po wyleczeniu się z ran — został odstawiony do Cytadeli Warszawskiej. Stąd wywieziony do Pskowa, Petersburga i Moskwy i wreszcie do Włodzimierza. Skazany i zesłany do rot aresztanckich — które odbył w Kazaniu

Po odbyciu tej kary — odesłany przez Tiumeń do Tobolska na 5 lat.

Oczkowski Bartłomiej. Urodzony w 1837 r. w Stanisławowie. Rolnik. Służył w oddz. Kononowicza, pod bezpośrednim dowództwem kapitana Piwnickiego. Brał udział w bitwach pod Rożniszewem i Kozienicami. Więziony w Radomiu, a potem w Cytadeli Warszawskiej przez 10 miesięcy. Zesłany do rot aresztanckich do Twerskiej gub., gdzie przebył 3 lata. Po odbyciu kary osiedlił się tam dobrowolnie i po kilku latach wrócił do kraju.

Odlanicki-Poczobut Antoni. Urodzony w 1837 r. w Warszawie. Urzędnik. Walczył pod dowództwem Budziłowicza, biorąc udział w bitwach pod Pokościszami, ziemi Witebskiej. Wyrokiem sądu polowego — skazany i zesłany „w oddalonyja miasta Sibiri“ — na zesłanie. Po krótkim tam pobycie — został zwolniony od kary na skutek starań wpływowych osób — oddany na ich poręczenie, jednak z pozostawieniem przez czas dłuższy pod dozorem policyjnym.

Olejniczak Franciszek. Urodzony w 1834 r. Walczył pod dowództwem Oborskiego w bitwach pod Nową Wsią i Brdowem. Aresztowany w Łagiewnikach. Zesłany na osiedlenie do Tuły, gdzie przebył na wygnaniu 4 lata.

Oleksiewicz Kazimierz. Urodzony w 1836 r. w Grybowie w Małopolsce. Walczył pod rozkazami Langiewicza. Zesłany na Kaukaz do oddzielnego bataljonu karnego, gdzie przeszłużył sześć lat.

Olszewski Antoni. Urodzony w 1846 r. Służył pod dowództwem majora Grylińskiego, Rudowskiego, Czerwińskiego i Wysockiego. Walczył pod Radkowicami, Ruskimi Brodami, Brodami i Tyszowicami. W okolicy Juży (Juszy) został wzięty do niewoli z bronią w ręku przez dragonów moskiewskich. Więziony w Radomiu. Zesłany do karnych bataljonów na Syberji na czas nieograniczony.

Orzeszko Florenty. (Oficer). Urodzony w 1835 r. w maj. Owzicze, ziemi Grodzieńskiej. Pracował jako lekarz w oddziałach powstańczych ziemi Grodzieńskiej. Zesłany etapem na Sybir do Tomska. Majątek został skonfiskowany na rzecz Państwa.

Osiecki Apolinary. Urodzony w 1844 r. w Pogórskiej Woli. Służył w partji Czachowskiego. Wzięty do niewoli z bronią w rę-

ku w bitwie pod Szefankowem. Zesłany do katorżnych robót do Nerczyńska, a potem na osiedlenie w Tomsku. Ogółem przebył na Syberji do 1869 r. Drogę na Sybir odbył w kajdanach.

Ostromęcki Franciszek. Będąc nauczycielem gimnazjum w Pińsku porzucił rządową posadę na Litwie i zaciągnął się w szeregi powstańcze, walcząc na Litwie. Jako pozostający na służbie państwowej — osadzony na zesłanie do katorżnych robót. Wskutek starań swej siostry Więclawowiczowej — wyrok zamieniono mu na zesłanie i osiedlenie do Minusińska, skąd po ośmiu latach — uzyskał pozwolenie na zamieszkanie w Wiatce. Po powrocie z wygnania — osiadł na Wołyniu.

Ostrowski Michał. Walczył pod Lelewelem (Borelowskim Marcinem), biorąc udział w bitwach pod Batorzem i Panasówką, gdzie dostał się do niewoli, będąc rannym. Zesłany do ciężkich robót do Nerczyńska, na osiedleniu zaś przebywał w Irkuckiej gubernji.

Otfinowski-Jaxa Adam. Urodzony w 1830 r. Krawiec. Służył w cywilnej organizacji. Był poborcą podatkowym na rzecz powstania, wyznaczonym przez Rząd Narodowy na miasto Kraków. Aresztowany przy pracy przez austrjaków i osadzony w twierdzy Josefstadt, gdzie był przez 2 lata więziony.

Owczarek Wojciech. Urodzony w 1833 r. w Stanisławiu, pow. Koneckiego. Walczył pod dowództwem Jeziorańskiego. Langiewicza w bitwach pod Małogoszczem, Buskiem, Wiślicą, Chrobrzem, Pieskową Skałą i Miechowem. Skazany i zesłany na osiedlenie przez 10 lat do Tomskiej gub. Karę całkowicie odbył.

Palatyński Aleksander. Urodzony w Zadarowie, pow. Buczackiego. Służył w oddziałach Zarzyckiego. Walczył pod Radziwiłłowem i Ostrogiem. Zesłany na Sybir do Irkucka, gdzie pracował w kopalni węgla. Na wygnaniu przebył do 1909 r.

Palatyński Jan. Urodzony w 1846 r. w Lackiem Szlacheckiem, pow. Tłumackiego. Buchalter. Walczył pod dowództwem Langiewicza w bitwach pod Pieskową Skałą, Gaczelkowicami i Myszkowem, gdzie dostał się do niewoli. Więziony w twierdzy Iwangród i zesłany nast. do rot aresztanckich do Permu. Sąd wysłany został na osiedlenie do Tobolskiej gub., Omski okręg, gmina Krupianskaja.

Pankowski Władysław. (Oficer). Urodzony w 1840 r. Służył w partji Zdanowicza. Był setnikiem. Pod Kazimierzem został wzięty do niewoli i zasądzony na 12 lat do wojska rosyjskiego. Za odmowę złożenia przysięgi — uwięziony w Kazaniu a następnie zesłany na 10 lat do katorżnych robót do Nerczyńska. W roku 1866 bierze czynny udział w powstaniu zabajkalskiem jako jeden z dowodzących. Osądzony w Irkucku na karę śmierci. Wskutek manifestu — wyrok zostaje zmieniony znowu na długoterminową katorgę w kopalniach syberyjskich. Na skutek usilnych starań został reklamowany przez rząd pruski do wojska. Po powrocie z Syberji nabawił się ciężkiej choroby płuc i po dłuższych męczarniach — zmarł.

Paprocki Gustaw. Urodzony w 1846 r. w Warszawie. Dziennikarz. Był sekretarzem Wydziału Spraw Wewnętrznych. Przebywał przez 18 lat na zesłaniu, w tem pięć lat w katordze w Usolu razem z Augustem Kręckim, Janem Gielgiem, Lasockim, Zajączkowskim i Frankowskim. Wymieniony w pracy Cederbauma: Wyroki Audytorjatu Połowego — Powstanie styczniowe — str. 150, w pracy Z. Kowalewskiej: Ze wspomnień wygnanica — str. 143 — wydanie II i w pracy Agatona Gillera: Rok 1872 — Stuletnia niewola.

Paskudzki Wojciech. Urodzony w 1834 r. Czynny w organizacji pod kierunkiem Krukowskiego. Walczył pod dowództwem Cichockiego w bitwie pod Sobotą. Ranny w nogę. Więziony w Cytadeli Warszawskiej. Osądzony na zesłanie na Sybir. Wcielony został na przymusową służbę w wojsku i odbył ją w oddzielnym kaukaskim bataljonie.

Paszkowski-Zadora Włodzimierz. Urodzony w Mohylew-szczyźnie. Ziemianin. Pracował w organizacji cywilnej, jako zaprzysiężony dla dostawy partjom ludzi i koni. Pozostawał pod kierownictwem Górskiego Władysława. Po rozbiciu organizacji więziony przez dwa lata w Kamieńcu Podolskim. Zesłany do Permskiej a potem do Tobolskiej gub. na osiedlenie, wraz z ojcem Władysławem, gdzie przebyli 10 lat.

Pawelski Paweł. Urodzony w 1843 r. w Kańczudze. Walczył pod dowództwem Horodyńskiego, Waligórskiego w bitwach pod Szklarami i Radziwiłłowem. W bitwie pod Szklarami został

ranny. Zesłany do rot aresztanckich do Wołody, gdzie przebył trzy i pół roku.

Paulowski Michał. Urodzony w 1846 r. w Zminnie, z. Siedleckiej. Służył w partji Ćwieka — dostawiał odzież do oddziałów, wraz z ojcem swoim, który był rządcą w majątku hr. Stadnickiego. W czasie patrolowania pod Jabłonną — został ranny przez kozaka w nogę i lewą rękę i odstawiony na śledztwo do Gen. Chraszczewa. Więziony w Opolu i zesłany do rot aresztanckich do Orłowskiej gub. Całkowicie kary nie odbył dzięki zwolnieniu przez stryja swego, pułkownika armji rosyjskiej.

Pepłowski Adolf Jan Mieczysław (3 im.). Urodzony w 1841 r. w Górze Kalwarji. Walczył pod rozkazami Langiewicza w bitwach pod Małogoszczem i Miechowem, gdzie został ranny. Był naczelnikiem miasta Warszawy. Wyrokiem Audytorjatu Polowego z dnia 4 stycznia 1864 r. skazany na 10 lat ciężkich robót w twierdzach syberyjskich. Wyrok ten został przez Namiestnika złagodzony, który polecił „nauczyciela Pepłowskiego osadzić w kazamatach Modlina na sześć miesięcy a następnie zesłać go na mieszkanie do jednego z bardziej odległych gubernij Cesarstwa“.

Piątkowski Stefan. Urodzony w Stopnicy w 1844 r. Walczył pod rozkazami Langiewicza, Dolnickiego, biorąc udział w bitwach pod Staszowem, Grzybową Górą w Sandomierskiem. Więziony w twierdzy Iwangród oraz w Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Twery, gdzie pracował przy budowie kolei Twer — Orzeł. Po odbyciu rot aresztanckich, zesłany został do Minusińska, Jenisiejskiej gub., za to, że wraz z niejakim *Miką*, Węgrem — próbował zbiec z więzienia w Twerze.

Piechowski Szczęsny. Urodzony w 1844 r. Zbiegł do szeregów powstania jako kadet 77 pułku armji austrjacko-węgierskiej. Walczył w oddziale kapitana Niemiry i Ejtminowicza, biorąc udział we wszystkich bitwach i potyczkach, stoczonych przez podanych dowódców. Więziony w Moskwie i odbył rotę aresztanckie w Orle. Pracował jako zwykły robotnik przy budowie kolei Moskwa — Odessa.

Piecko Adam. Urodzony w 1842 r. w Sokołowie. Pracował w organizacji cywilnej miasteczka Węgrowa. Potem walczył pod Siemiatyczami pod dowództwem księdza Brzóska i tu został

wzięty do niewoli a potem wcielony do wojska rosyjskiego, gdzie przesłużył 20 lat.

Pluchciński Franciszek. Urodzony w 1838 r. Służył pod dowództwem Oksińskiego, Słupskiego i Grodzickiego. Walczył w bitkach pod Kruszyną, Oleszmem i Skotnikami. Aresztowany pod Jeżowem i zesłany do rot areztanckich. W czasie służby wojskowej pracował przy budowie kolei we Włodzimierzu. Przebył na zesłaniu trzy lata.

Pluciński Michał. Urodzony w Krynkach, pow. Brzeskiego w 1841 r. Brał bardzo żywy udział w organizacji cywilnej, pozostającej pod przewodnictwem młodego oficera z Korpusu Kadetów — Święcickiego. Za czytanie tłumom Złotej Hramoty — został przez chłopów, w większości nie sprzyjającym powstaniu — poturbowany i denuncjowany. Dostał się przez to do więzienia Kijowskiego, gdzie przesiedział 15 miesięcy. Zesłany na Sybir do Krasnojarska, Jenisiejskiej gub. Jako współtowarzyszy wygnania wymienia: Wejsharta Arkadiusza, Szpyrkę, Szala Marcina, Dr. Joachimowicza z Berdyczowa, Dr. Gałęckiego z żoną, Szaramowicza, muzyka z Kijowa, rozstrzelanego w Irkucku za kierowanie i organizowanie niefortunnej wycieczki za Bajkał, Szaramowicza młodszego, studenta, Witwickiego, (Wyhowskiego) zw. Szydło, stud. Uniw. Kijowskiego, Kardolińskiego z Poznania, Koryckiego Zdzisława, hr. Bnińskiego z żoną, Iwańskiego, muzyka, Horodyskiego z Podola, Barszczewskiego, nauczyciela, Gnońskich Aleksandra i Leona, Plucińskiego Aleksandra, Webera, Niemca, rotmistrza huzarów, używającego pseud. Gliński, Ludwiga, syna kolonisty niemieckiego z ziemi Płockiej, a żandarma w powstaniu, Marka, krawca z Krakowa, Szymborskiego z Królestwa, akademika b. Szkoły Głównej, Jankowskiego, kapitana wojsk rosyjskich, Lipczyńskiego, ziemianina z Ukrainy, Popławskiego, studenta z Podola, Braci Horodyńskich z Podola, Borszczewskiego z Podola, Drozdowskiego, studenta z Kijowa i Kułakowskiego z b. Galicji.

Płatkowski Józef. Urodzony w 1839 r. w Imielowie, pow. Pińczowskiego. Służył w partji Kurowskiego, jako obozowy w Ojcowie. Po rozbiciu oddziału pod Ojcowem — został zabrany do niewoli przez austriaków i osadzony w forcie Tefelberg w Ołomuńcu, skąd po niedługim czasie zbiegł.

Pogorzelski Franciszek. Urodzony w 1843 r. we wsi Kostki, pow. Sokołowskiego. Służył pod dowództwem Lewandowskiego i Strojnowskiego w żandarmerji, której obowiązkiem było czuwać nad porządkiem w woj. Podlaskiem. Później walczył pod dowództwem Topora i Kononowicza w bitwach pod Rożnieszewem, Warką, Garwolinem, Kuflewem i Łaskarzewem. Ranny w bitwach pod Kuflewem i Łaskarzewem. Zesłany do Kaługi na dwa lata do rot aresztanckich. Przebył trzy lata na osiedleniu w gub. Tobolskiej.

Policiański Michał. (Oficer). Urodzony w 1832 r. w Rawie Mazowieckiej. Służył w Straży Narodowej, pełniąc obowiązki oficera. Zawiadamiał władze powstańcze o przedsięwziętych rewizjach i aresztowaniach. Więziony w Cytadeli Warszawskiej. Skazany do katorżnych robót na fabrykach przez 8 lat. Zesłany do Irkucka—potem wszelki ślad o nim zaginął. Prawdopodobnie jak wielu innych nie zniósł trudów katorgi.

Poniecki Stanisław. Urodzony w 1846 r. Walczył pod dowództwem Langiewicza, Laniewicza i Zdanowicza. Brał udział w bitwach pod Sandomierzem, Słupcą, Słomnikami, Chrobrzem, Grochowiskami i Krzywłą. Dwukrotnie ranny. Osadzony we Włodzimierzu na zesłanie na 7 lat do gub. Archangielskiej, gdzie przebył 5 lat.

Popławski Adolf. Urodzony w 1836 r. w Gołowierzchach, pow. Łukowskiego. Rolnik. Walczył pod dowództwem Lewandowskiego, Krysińskiego, w bitwach pod Gręzowem, Staninem, Wołą Okrzejską, Zielonką, Wołą Ossowińską i Siemiatyczami, gdzie został ranny w nogę. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub. (wołość Kazancowska), gdzie przebył 9 lat.

Portasiewicz Józef Urodzony w 1842 r. Walczył pod dowództwem Jankowskiego, Zielińskiego w bitwach pod Żyżnym i innymi. Zesłany do rot aresztanckich a potem na osiedlenie do Tambowa.

Prokura Konstanty. Urodzony w 1842 r. w Ryżkach, z. Siedleckiej. Służył w oddz. Lewandowskiego. Bił się pod Kocikiem, gdzie dostał się do niewoli. Osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Po wyroku zesłany do Jenisiejskiej gub. na czas nieograniczony. Zwolniony z osiedlenia w 1889 r. Nie powrócił do kraju, lecz osiedlił się na Syberji, gdzie przebył do 1918 r.

57
BIBLIOTEKA
MUZEUM W PRZEMYSŁU
Piec Cieskiego 3

Przednikiewicz Jan. Urodzony w 1841 r. w maj. Zamołodycze, pow. Włodawskiego. Walczył pod dowództwem Neckiego i Rogińskiego. W bitwie pod Kodniem został wzięty przez kozaków do niewoli. Obity nahajkami do utraty przytomności. Więziony w Siedlcach, a potem w Brześciu Litewskim.

Przedworski Józef. Urodzony w Czernikowie, z. Płockiej. Walczył w szeregach Langiewicza. Ranny w nogę. Leczony w Piotrkowie, gdzie później został uwięziony. Przewieziony na śledztwo do Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Nerczyńska a potem do Irkucka na osiedlenie.

Przybylski Jan. Urodzony w 1846 r. w Kolbuszowej. Walczył pod rozkazami Czachowskiego w bitwach pod Rybnicą i Jurkovicami, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub., gdzie przebył do 1868 r. we wsi Monasterki, Machołajskiej gminy.

Przyluski Jan. Urodzony w 1841 r. w Drażgowie, pow. Garwolińskiego. Służył pod dowództwem Czerwińskiego i Rudzkiego. Walczył pod Tuczapami, Urszulinem, Chełmem, Chruśliną i Fajslawicami. Zesłany do karnych syberyjskich bataljonów, wyrokiem woj. sądu w Lublinie dn. 31 sierpnia 1863 r. (Wypisane z wojskowej księżeczki rosyjskiej, dołączonej do dokumentów person.).

Przyrzeczki Feliks. Urodzony w 1845 r. w Zasiecznikach, pow. Łowickiego. Rolnik. Walczył pod rozkazami Skowrońskiego. Brał udział w bitwach pod Cyrusową Wołą, Poddębicami. Wzięty do niewoli i zesłany do Niżniego Nowogrodu, gdzie przebył trzy lata.

Pyz Bartłomiej. Urodzony w 1843 r. w Łabuniu, ziemi Lubelskiej. Walczył pod dowództwem Lelewela w bitwach pod Łysą Górą, Krasnobrodem. Aresztowany przez austriaków i osadzony w twierdzy Ołomuniec, gdzie był więziony przez półtora roku.

Raciborski Władysław. Urodzony w Żukowie w 1840 r. Już w 1861 r. czynny w Straży Obywatelskiej. W roku 1863 walczył jako oficer. Zesłany na 12 lat na Sybir. Siedem lat był w katorżnych robotach resztę na osiedleniu w Wiatce. Jako współtowarzyszy niedoli wymienia: P. Koziełła, Księdza Izbickiego, Obuchowicza Napoleona i Ostromeckiego Franciszka.

Radzikowski Józef. Urodzony w 1844 r. w Zukowie. Walczył pod dowództwem Krasieńskiego, całym zaś oddziałem dowodził major Bardo (Barda) w bitwach pod Rososzem, Adamem, i Szawinem, gdzie został ranny. Więziony w Siedleach. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub., gdzie przebył 12 lat.

Rogoziński Rudolf. Urodzony w 1843 r. Z pola walki zabrany do niewoli i zesłany do ciężkich robót do kopalni Nerczyńskich. Przebył tam do 1869 r.

Rokicki Jan. Urodzony w Lipowcu pow. Chrzanowskiego w 1836 r. Służył pod rozkazami Kurowskiego, biorąc udział w bitwach pod Miechowem, Borzęcinem, i Jordanem. Wzięty do niewoli pod Borzęcinem i uwięziony w Kielcach. Stąd wysłano go przez Psków do Moskwy, gdzie był więziony przez 4 miesiące i wreszcie do Włodzimierza, gdzie został osądzony do rot areztanckich. Karę odbywał w Kostromskiej i Tulskiej gub. przez 2½ roku. Pracował przy budowie drogi kolejowej.

Roliński Antoni. Urodzony w 1835 r. w Warszawie. Walczył pod dowództwem Grabowskiego, biorąc udział w bitwach pod Pękoszewem, Wołą, Raduczem, Starą Rawą. Wzięty do niewoli przez moskali i oddany „w żołdacy“ (w szczer nabora).

Romanowicz Tadeusz. Urodzony w 1844 r. we Lwowie. Walczył pod dowództwem Zapałowicza. Brał udział w bitwach pod Tyszowcami, Tuczapami i Mołozowem. Potem przeszedł do służby w organizacji cywilnej, będąc przydzielony do Rządu Narodowego. Aresztowany przez austrjaków — siedział długi czas pod śledztwem. Skazany na karę śmierci. W drodze rekursu — wyrok został złagodzony w ten sposób, że Romanowicz został osadzony w twierdzy w Ołomuńcu. Po dwóch latach został z więzienia zwolniony.

Romanowicz Władysław. Urodzony w 1840 r. we wsi Dubie nad Niemnem. W bitwie pod Bolimowskim lasem został ranny w nogę. Więziony w Cytadeli Warsz., a potem zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gub. Po manifeście w 1871 r. wrócił do miejsca zamieszkania.

Roszkowski Franciszek. Urodzony w Roszkach Ziemialkowskich w 1842 r. Wstąpił do oddziału Zameczka i uczestniczył w bitwach pod Surazem, Czyżewem, Rudką i Siemiatyczami, gdzie został wzięty do niewoli. Więziony a następnie skazany

przez Murawjewa na 12 lat katorgi. Wyrok zamieniono mu na zesłanie do karnych syberyjskich bataljonów. Karę odbył w zachodniej Syberji w Korpusie 2 połowego bataljonu od 1863 do 1871 r.

Roszkowski Karol. Urodzony w 1820 r. w Sidorach pow. Sejneńskiego. Walczył pod rozkazami Jankowskiego, Kononowicza i Chmieleńskiego, biorąc udział w bitwach pod Przedborzem, Św. Krzyżem, i Głanowem, gdzie został ranny w nogę. Zesłany do Tomskiej gub. Karę odbywał w wojsku — jako wzięty w sołdaty „w szczot nabora“.

Rott Antoni. Walczył pod dowództwem Wierzbickiego majora Wagnera i Krysińskiego. W bitwie pod Fajslowicami został wzięty do niewoli. Zesłany do Niżniego Nowogrodu, a stąd do Tomskiej gub. na osiedlenie, gdzie przebył do 1866 r.

Rozenband - Szymański Józef Leon. Urodzony w 1838 roku w Warszawie. Walczył pod dowództwem Langiewicza. W bitwie pod Małogoszczem został ranny i wzięty do niewoli. Zesłany do orenburskich karnych bataljonów, gdzie służył do 1871 r.

Roziecki Władysław. Walczył pod dowództwem Czachowskiego. Zesłany na Sybir na osiedlenie. Dokładnego miejsca zesłania nie podał.

Rudnicki Mateusz. Urodzony w 1841 r. Służył w partji Zielińskiego. Walczył pod Rudą, Glinianką, i Brzeźnicą. Ranny w głowę. Zesłany na osiedlenie do Twerskiej gub., gdzie przebył 1½ roku.

Rusocki Konstanty. Urodzony w 1839 r. w Krakowie. Walczył jako porucznik pod dowództwem Langiewicza. Brał udział w bitwie pod Miechowem. Zesłany na Sybir, gdzie przebył siedem lat.

Rutkowski Bonifacy. Urodzony w 1841 r. w Kowieńszczyźnie. Walczył pod dowództwem Cytowicza i księdza Mackiewicza. Brał udział w bitwach w potyczce w Bernardyńskim lesie. Więziony przez 7 miesięcy w Wilnie. Zesłany na siedem lat do Tobolska.

Rychter Edward. Urodzony w 1834 r. w Zgierzu. Walczył pod dowództwem Kuczyka. Aresztowany przez moskali i więziony w Cytadeli Warszawskiej. Skazany na śmierć. Wyrok został złagodzony i Rychter został zesłany do ciężkich robót, a potem na

osiedlenie na Syberji. Na wygnaniu przebył 19 lat, w końcu jako wolny posiadleniec.

Sadkowski Eugenjusz. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Służył w partji Zygmunta Sierakowskiego. Walczył pod Rogowem i Birzami. Skazany i zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gub. Przebywał we wsi Kuryszyn, gm. Maryńska.

Sadownik Tomasz. Urodzony w Rososzy pow. Bielskiego. Był rok w tajnej organizacji. Walczył pod Kononowiczem i Jan-kowskim w bitwach pod Rożniszewem, Warką i Piasecznem. Dwukrotnie ranny. Aresztowany pod Piasecznem w czasie prze-wożenia ważnych dokumentów. Więziony przez rok w Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do rot aresztanckich, a stąd na osiedlenie do Tobolskiej gub.

Sadowski Franciszek. Urodzony w 1844 r. w Krzemienie-wie. Walczył pod dowództwem Matuszewskiego, biorąc udział w bitwach pod Częstochową, Warszawą i Płockiem, gdzie został ranny. Więziony przez trzy lata.

Samborski Jan. Urodzony w 1845 r. w Rączkach ziemi Sie-dleckiej. Służył w partjach Lewandowskiego, Topora, Grzymały i Kononowicza. Walczył pod Gopłem, Rożniszewem i Żyżynem. Więziony w Cytadeli Warszawskiej. Przewieziony do Włodzi-mierza i tu osądzony na zesłanie do Woroneża do rot aresztanckich na trzy lata. Karę tę odbył pod przybranem nazwiskiem „Jachowicz“.

Sarnaeki Antoni. Urodzony w 1841 r. w Warszawie. Intro-ligator. Walczył pod dowództwem Jeziorańskiego, biorąc udział w bitwach pod Staszowem, Małogoszczem, Chrobrzą, Grochowiskami, Skalą i Pieskową Skalą. Złapany przez austrjaków i in-ternowany w Ołomuńcu. Po odbyciu kary wyemigrował do Francji, gdzie dotąd przebywa.

Sękowski Konstanty. Urodzony w 1841 r. w Wymysławie ziemi Kieleckiej. Literat. Ze Szkoły Głównej wstąpił do organi-zacji cywilnej, gdzie był dziesiątnikiem, a potem walczył pod do-wództwem Rogalińskiego Aleksandra, w bitwie pod Czulkowem. Więziony w Modlinie. Zesłany do orenburskich karnych bataljo-nów, a potem do Niżniego Nowgorodu „w żołdacy“ — z pozbawie-niem praw. Służył w 17 Butyrskim pułku.

Sidorowski Stanisław. Wstąpił do szeregów jako kleryk O. O. Dominikanów. Walczył pod dowództwem Horodyńskiego w bitwie pod Radziwiłłowem. Wzięty do niewoli i zesłany na Sybir, gdzie przebył 7 lat.

Sidorski Edmund. Urodzony w 1838 r. w Tarnogrodzie. Walczył pod dowództwem Jeziorańskiego. W jednej z bitew był ranny. Internowany w Ołomuńcu. Po powrocie do b. zaboru rosyjskiego — uwięziony w Cytadeli Warszawskiej i zesłany na Syberję.

Siekierzyński Franciszek. Urodzony w 1846 r. we wsi Małachowice ziemi Piotrkowskiej. Walczył pod dowództwem Cieszkowskiego w bitwie pod Złotym Potokiem, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany na Sybir do Krasnojarska Jenisejskiej gub. Powrócił do kraju po pierwszym manifeście dla małoletnich w 1868 r.

Siennicki (Sienicki) Jan. Urodzony w 1836 r. Rolnik. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego. Brał udział w bitwach pod Chocieniem i Zieloną, został ranny w nogę. Aresztowany i przewieziony do Włodzimierza n/Kłaźmą i tu osadzony na 3 lata rot arezstanckich, które odbył w Penzeńskiej, Tułskiej i Niżniogrodzkiej gub.

Siestrzewitowski Leopold. Urodzony w 1841 r. w Janowie ziemi Siedleckiej. Walczył pod dowództwem Lelewela i brał udział w bitwach pod Łukowem, Ruską Rzeźnią. Więziony przez trzy miesiące w Zamościu, później wywieziony do Symbirsk, skąd po 4 latach zbiegł do Galicji.

Skoczzeń Franciszek. Urodzony w 1844 r. w Starym Sączu. Walczył pod dowództwem Czachowskiego, biorąc udział w bitwie pod Rybnicą. Zesłany na dwa lata do rot arezstanckich. Po amnestji wrócił do kraju w 1868 r.

Skoczyński Feliks. Urodzony w 1847 r. w maj. Haleny, pow. Prużańskiego. Czynny początkowo w organizacji cywilnej. Dostarczał broń i amunicję oraz żywność do oddziałów. Później walczył pod dowództwem Młotka (Strawińskiego) w bitwie pod Michalinem. Zesłany na osiedlenie do Tomskiej gub.

Skrzypczyński Stanisław. Urodzony w 1830 r. w Bogorji, pow. Sandomierskiego. Walczył pod Langiewiczem i Dolińskim w bitwach pod Wąchockiem, Św. Krzyżem, Pieskową Skalą, Grzy-

bową Górą i Buskiem, gdzie został ranny. Wzięty do niewoli i uwięziony w Cytadeli Warszawskiej. Wcielony w żołdaka, skąd zbiegł i powtórnie aresztowany — został zesłany do Jakucka, gdzie był w ciężkich rotach w kopalni do 1882 r. Potem osiedlił się na Syberji i przebył do 1909 r.

Smoleński Franciszek. Urodzony w 1829 r. Należał do organizacji cywilnej. Był naczelnikiem oddz. żandarmerji. Więziony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do ciężkich robót do Irkucka. W drodze do miejsca przeznaczenia w Tomsku — życie zakończył.

Sochaneck Eugenjusz. Urodzony w 1842 r. w Dąbrówce Wilanowskiej. Służył w partji Lelewela. Walczył pod Józefowem, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gub.

Sokolowski Hieromin. Urodzony w 1842 r. w Radziłowie ziemi Grodzieńskiej. Walczył pod dowództwem Kobylińskiego i Duchinińskiego. Brał udział w bitwach pod Waliłami, Puszcza Białowieską, Zambrowem, Czyżewem, i Jabłonną. Więziony w Radziechowie, a potem internowany w Koenigsraetz. Po odbyciu kary wyemigrował do Zurychu, gdzie przebył do 1873 r.

Sosiński Jan. Urodzony w Rognowie pow. Rawskiego. Walczył pod dowództwem Gugowskiego w bitwach pod Nową Wsią i Osą. Skazany i zesłany do Symbirski do rot aresztanckich na trzy lata.

Szednicki (Szednicki) Wojciech. Urodzony w 1840 r. we wsi Kobylin ziemi Łomżyńskiej. Walczył początkowo pod dowództwem Langiewicza. Brał udział w bitwach pod Wąchockiem, Łysą Górą i Małogoszczem, gdzie został ciężko ranny w nogę. Przewieziony do szpitala w Krakowie, skąd po wyleczeniu się, — wstępuje ponownie do szeregów powstania. Tym razem zostaje wzięty do niewoli i skazany na oddanie „w żołdaka“ do Turkestanu do m. Taszkient, gdzie służył do 1868 r. Po odbyciu służby w wojsku, zesłany na osiedlenie do Penzeńskiej gub.

Stadnicki Leon Wincenty. Urodzony w 1845 r. w Mełgwi, z. Lubelskiej. Porzucił klasztor O.O. Reformatorów i wstąpił do szeregów powstania. Walczył pod dowództwem Rudzkiego, biorąc udział w bitwach pod Bukową Małą i Fajslawicami, gdzie

został ranny i dostał się do niewoli. Zesłany do katorżnych robót do Tobolska, gdzie przebył 4 lata.

Staniiewicz Stanisław. Urodzony w 1845 r. w Kowieńszczyźnie. Pracował w Rządzie Narodowym. Więziony w Wilnie w klasztorze Dominikańskim a następnie miał być wcielony na pięć lat w „sołdaty“. Karę odbył w Orenburskich karnych bataljonach — a siedem lat na wygnaniu w Tambowskiej i Saratowskiej gub.

Stasak Józef. Urodzony w 1840 r. w Średniej wsi. Początkowo był czynny w organizacji cywilnej w Żółkiewce. Potem walczył pod dowództwem Wierzbickiego w komp. kpt. Mroczkowskiego. Brał udział w walkach pod Gościeradowem, Chełmem, i Fajslawicami, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany do rot areztanckich na cztery lata, a potem na osiedlenie do gub. Tobolskiej. Potem osiedlił się na Syberji i przebył tam 37 lat jako wolny posieleniec.

Stefanus Michał. Urodzony w 1846 r. w P^ołnikwie pow. Brodzkiego. Rolnik. Walczył pod Wysockim i Wiśniewskim, biorąc udział w bitwach pod Korytnicą, Radziwiłłowem, i Włodzimierzem Woł. W bitwie pod Korytnicą dostał się do niewoli. Osądzony we Włodzimierzu i zesłany do Pawłowska Tambowskiej gub., gdzie przebył do 1868 r.

Stefański Feliks. Urodzony w 1844 r. Walczył pod dowództwem Jurkowskiego i Sikorskiego w bitwach pod Chromakowem i Różanem. Zesłany do Jenisejskiej gub. do katorżnych robót. Przebył na Syberji 8 lat.

Stepień Józef. Urodzony w 1845 r. w Moszczenicy pow. Gorlickiego. Służył w oddz. Czachowskiego, Mieleckiego, Figettiego, Eminowicza i Rudzkiego. Walczył pod Grabowem i Boryją. Ranny w nogę. Internowany w Iglawie.

Stepnowski Konstanty. Urodzony w 1842 r. Walczył pod dowództwem Kobylińskiego w kawalerji w I szwadronie w bitwie pod Księżopolem, gdzie został ranny w rękę. Zabranym do szpitala, a po wyjściu służył w żandarmerji. Zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gub. na czas nieograniczony. Ze względu na małoletność został po 5-ciu latach zwolniony.

Stoma Michał. Urodzony w 1838 r. Zesłany do karnych

syberyjskich bataljonów za udowodniony mu udział w powstaniu 1863 roku.

Strycharski Józef. Urodzony w 1837 r. w Płocku. Początkowo należał do organizacji cywilnej, potem walczył pod rozkazami Padlewskiego i Podczaskiego, biorąc udział w bitwie pod Sierpcem, gdzie dostał się do niewoli. Więziony w Modlinie. Zesłany do Permy do rot aresztanckich. Potem był na osiedleniu w Tobolskiej gub. przez 3 lata.

Strzemiński Ewaryst. Urodzony w 1838 r. we wsi Śledzieziemi Mohyłowskiej. Należał do oddziału pułk. Miłkowskiego (Jeża) oraz do organizacji cywilnej powiatu Jampolskiego pod kier. naczelnika powiatu majora Domaniewskiego. Był poborcą podatkowym. Nadto obowiązkiem jego było zaopatrywanie oddziałów powstańczych w kosa, broń i amunicję. W boju udziału nie brał, gdyż partja Miłkowskiego została pod Konstangalją rozbrojona i internowana przez Rumunów. Zesłany na Sybir do Troicka a majątek skonfiskowany został na rzecz Państwa.

Strzemiński Marjan. Urodzony w 1842 r. w Pisarzówce na Podolu. Jako student Uniwersytetu w Kijowie zaciągnął się do szeregów powstania, biorąc udział w organizacji cywilnej. Zajmował się zakupem broni i dostarczaniem do oddziałów. Zesłany do Troicka położonego o 800 wiorst za Górami Uralskimi, gdzie przebywał pięć lat.. Należał do partji, zorganizowanej przez swego brata Ewarysta Strzemińskiego w powiecie Jampolskim ziemi Podolskiej. Za udział w powstaniu skonfiskowano mu majątek rodzinny „Pisarzówka Wołoska“. W walkach udziału nie brał.

(Przyp. aut.). Partje organizowane na Podolu miały polecenie, aby nie rozpoczynać akcji zaczepnej, do czasu wejścia na Podole przez Besarabję partji pułkownika Miłkowskiego (Jeża) i z nim się połączyć. Tymczasem oddział Miłkowskiego przed wejściem na Podole — został przez Rumunów rozbrojony i internowany.

Suchodolski Leopold. Urodzony w 1845 r. w Wydrnej, pow. Brzozowskiemu. Walczył pod dowództwem Jordana i Ejtminowicza. Brał udział w bitwach pod Komorowem i Uścino-wem, gdzie dostał się do niewoli. Zesłany do Tomskiej gub., gdzie przebył 7½ roku.

Suffczyński-Lenk Stanisław Nicefor Mikołaj (3 im.). Urodzony w 1844 r. w Wierzbnicy. Walczył pod dowództwem swego wuja Figettiego i Rothenbruna. Zarządzał nadto składem broni w Kozienickich lasach i sam wyrabiał broń. Moskale dowiedziawszy się o tem przez swoich szpiegów — nazaczyli za dostarczenie Lenka żywego czy umarłego 1000 rbs. nagrody. Ojciec jego został aresztowany za to, że nie dostarczył wiadomości, gdzie się syn znajduje — i uwięziony został w Cytadeli Warszawskiej. Lenk — przybrał sobie nazwisko Suffczyński i pod tem nazwiskiem był więziony przez austriaków w Koenigsgraetz. Obawiając się wydania go władzom rosyjskim — zmuszony był wyjechać na wyprawę meksykańską pod dowództwem ks. Maksymiljana. Przebył kampanję jako adjutant księcia a za waleczność został odznaczony parokrotnie.

Swoboda Jan. Urodzony w 1830 r. Służył pod dowództwem Langiewicza i Jeziorańskiego. Walczył pod Św. Krzyżem. Zesłany na Sybir wraz z księdzem Olińskim, gdzie przebył do 1865 r.

Sybilski Aleksander. Urodzony w 1844 r. Służył w oddz. Wierzbickiego i Rudzkiego. Walczył pod Żyżynem i Fajstłowicami. Ranny. Zesłany do Irkuckiej gub. na osiedlenie. Na zesłaniu przebył 9 lat.

Syska Franciszek. Urodzony w 1840 r. w Berezowie ziemi Kieleckiej. Walczył pod rozkazami Dawidowicza, Grylińskiego, Rudowskiego, Langiewicza i Andrzejewskiego, biorąc udział w bitwach pod Bodzentynem, Wąchockiem, Brodami, Małogoszczem, i Bliżynem. Zesłany do rot aresztanckich na 4 lata, a potem na osiedlenie na Syberji.

Szalański Julian. Urodzony w 1844 r. w Mierzynie, z. Piotrkowskiej. Służył w partji Langiewicza a po rozbiciu jej, w bitwie pod Wąchockiem oddał się pod rozkazy Ćwieka i Rudowskiego, walcząc pod Wirem, Następnie służył w żandarmerji. Potem zlecono mu zorganizowanie oddziału kawalerji „Krakusów“ dla rtm. Karczewskiego Henryka. Schwytany przez zdradę przy pracy organizacyjnej. Otrzymał 100 plag. Więziony a potem zesłany do Tomska, gdzie przebył na wygnaniu osiem lat.

Szkobel-Szkublewski Ignacy. Urodzony w 1845 r. w Lubartowie. Dróżnik. Walczył pod dowództwem Lewandowskiego i Krysińskiego, biorąc udział w bitwach pod Lubartowem, Krzyw-

dą, Staninem i Fajslawicami, gdzie dostał się do niewoli jako ranny. Zesłany do Kostromskiej gub. na osiedlenie, gdzie przebył do 1867 r.

Szlezinger Aleksander. Urodzony w 1845 r. we wsi Sinczew, pow. Wieluńskiego. Walczył pod dowództwem Topora, Mieleckiego, Syrewicza, Orłowskiego i Grosmana w bitwach pod Gaśnem, Cieplinem, Słupem, Studzieńcem i Koninem, gdzie został ranny. Więziony w Cytadeli Warszawskiej, wraz z kolegami Wittembergiem Karolem, Dobrzyńskim Józefem, Szubartem Piotrem. Po odbyciu tej kary — wcielony w szereg naboru do wojska. Potem przez pięć lat pozostawał pod nadzorem policji.

Szubert Jan. Urodzony w 1843 r. w Częstochowie. Walczył pod dowództwem Kurowskiego, Gregorowicza, Cieszkowskiego i Litycha. Brał udział w bitwach pod: Sosnowcem, Miechowem, Pankami i Wąsoszem. Zesłany do rot aresztanckich do Orła a stąd na osiedlenie do Jenisejskiej gub. na lat 5.

Szukiewicz Rajnold. Urodzony w 1842 r. w maj. Bohacze, pow. Brzeskiego. Walczył pod rozkazami Traugutta. Brał udział we wszystkich bitwach oddziału. Aresztowany i wcielony na przymusową służbę do wojska na czas nieograniczony. Służył w Omsku a następnie w Turkiestanie, gdzie przebył 8 lat.

Szułowski-Sulewski Feliks Marcin. Urodzony w 1843 r. w Lublinie. Walczył pod dowództwem Krysińskiego. W bitwie pod Fajslawicami dostał się do niewoli. Zesłany na Sybir, gdzie przebył 4 lata.

Szuwalski Wincenty. Urodzony w 1842 r. w Warszawie. Był Komisarzem okręgowym Rządu Narodowego pod kierownictwem Dormanowskiego Mieczysława i Karłowicza Jana (Jaska Białego). Więziony w Wilnie i zesłany przez Murawjewa do Nerczyńskich Rudników do katorgi, a potem na osiedlenie na 10 lat.

Szwarc Władysław. Urodzony w 1843 r. w Odrowążu, z. Radomskiej. Walczył pod dowództwem Kurowskiego, Langiewicza i Miniewskiego. Brał udział w bitwach pod Ojcowem, Goszczą, Krzykawką, Chrobrzem i Grochowiskami. Po rozbiciu oddziału pod Krzykawką — został wzięty przez austriaków do niewoli. Więziony w Krakowie a potem wywieziony do Iglawy, gdzie przebył 11 miesięcy. Potem wyemigrował do Bawarii do

Monachjum, a następnie do Szwajcarii. Po powrocie do kraju pozostawał pod nadzorem policji.

Szymański Piotr. Urodzony w 1841 r. w oddziale Joung de Blankenhajma. Walczył w bitwie pod Nową Wsią i Brdowem. Wzięty do niewoli przez Moskale następnie oddany Prusakom. Internowany w Kernwerku w twierdzy Poznańskiej.

Śmielowski Stanisław. Urodzony w 1845 r. w Lubieniu w Małopolsce. Walczył pod dowództwem Czachowskiego, biorąc udział w bitwie pod Jurkowicami, gdzie został wzięty do niewoli. Zesłany do Jenisejskiej gub.

Świszczowski Władysław. Urodzony w 1847 r. Zesłany do ciężkich robót do warzelnicy soli w Usolu. Później był na osiedle- niu przez 7 lat.

Tarkowski Damazy Euzebjusz. Urodzony w 1840 r. w Czę- stochowie. Krawiec. Walczył pod dowództwem Oksińskiego, Przybyłowicza i Krzysztofowicza. Brał udział w bitwach pod Przedborzem, Murowańcem. Zesłany do Twery do rot aresztanc- kich, gdzie przebył 3 lata i 3 miesiące.

Tarnawski Antoni. Urodzony w 1846 r. we Lwowie. Sto- larz. Walczył pod dowództwem Wysockiego w bitwie pod Ra- dziwiłłowem, gdzie został ranny w lewą rękę. Zesłany do rot aresztanckich na Sybir.

Tasmer Józef. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Obyw. ziemski. Służył w oddz. Jankowskiego, Turkettiego, Oksińskiego. Walczył pod Okuniewem. Aresztowany pod Rudnikami. Zesła- ny do rot karnych do Orenburga. Na wygnaniu przebywał z *Ol- gierdem i Witoldem ks. Czetwertyńskimi* i kapitanem *Kuchare- wiczem*.

Teodorowski Jan. Za dowiedziony mu udział w powstaniu 1863 r. zesłany na Sybir do Tobolskiej gub.

Thoman Hieronim. Urodzony w 1841 r. w Warszawie. Wal- czył pod dowództwem Drewnowskiego w bitwie pod Utorem. Ze- słany do Jenisejskiej gub. na 5 lat.

Toczółowski Franciszek. Urodzony w 1845 r. Walczył pod dowództwem Kononowicza, biorąc udział w bitwach pod Ko- zienicami, Rożniszewem i Lubartowem. Zesłany do rot aresztanc- kich do Tobolska, gdzie przebył dwa lata.

Tokarzewski Szymon. Urodzony w 1821 r. w Lubelskiem. Brał wybitny udział w organizacji cywilnej. Był okręgowym intendentem m. Warszawy. Za sprawę ks. Ściegennego więziony w Cytadeli, Modlinie a nast. zesłany do Omska, gdzie przebył do 1857 r. Za powstanie styczniowe przebył w katordze w Aleksandrowsku (Nerczyńskie kopalnie) i w Irkucku. Napisał pamiętnik p. t.: „Siedem lat katorgi“. Wspomniany przez Cederbauma w pracy p. t. Wyroki Audytorjatu Polowego — Powstanie Styczniowe, str. 98.

Tomczycki Antoni Marcei. Urodzony w 1843 r. w Warszawie. Walczył pod dowództwem Wrześniowskiego w partji ks. Brzóska. Ranny w nogę. Więziony w Wilnie i Marjampolu. Zesłany do Krasnojarska, gdzie przebył 4 lata.

Tonkin Andrzej (pseud. Maurer Adolf). Urodzony w 1845 r. Do powstania zaciągnął się jako kadet szkoły wojskowej w Orle. Walczył pod dowództwem Różyckiego, Czachowskiego, Jeziorańskiego, Lelewela i Niemiry. Bił się pod Tomaszowem, Potokiem, Krzeszowską Hutą, Kobylanką, Batożem, Rybnicą, Radziwiłłowem i Panasówką, gdzie został ranny w nogę dwukrotnie. Zesłany do rot aresztanckich do Orła.

Trąpczyński Jan Henryk. Urodzony w 1844 r. w Gręzinach, pow. Wągrowieckiego. Obyw. ziemski. Walczył pod Joungiem, biorąc udział w bitwach pod Nową Wsią i Brdowem. Internowany przez prusaków w Poznaniu (Kernwerk).

Trzeciński Kazimierz. Urodzony w 1837 r. we wsi Otokce, pow. Łowickiego. Walczył pod dowództwem Skowrońskiego pod Czerwoną Wolą, Brzezinami i Dalkowem. Zesłany do rot aresztanckich na 5 lat. Karę odbył w Tambowie i Tule.

Trzeciński Leopold. Urodzony w 1840 r. w maj. rodz. Ciotcza, z. Lubelskiej. Służył w oddziałach Zakrzewskiego, Koskowskiego, Łaskiego, Lelewela i Kruka. Walczył pod Sobolewem, Lubartowem, Chruśliną, Żyżynem, Korytnicą, Kałuszynem, Międzyrzeczem, Fajslawicami, Kaniowolą i Sławatyczem. Internowany przez 11 miesięcy w Ołomuńcu. Następnie wyemigrował do Szwajcjarji, gdzie przebył 3 lata.

Twardowski Antoni. Urodzony w 1842 r. w folw. Przerwa w Poznańskim. Walczył w oddz. Parczewskiego. Dowodził nadto

furaż do oddziałów powst. Więziony a potem wcielony do wojska pruskiego.

Tyrkowski Józef. Urodzony w 1847 r. Służył w partji Rębałty. Zesłany na Sybir na osiedlenie za udział w powstaniu.

Urbański Grzegorz. Urodzony w 1848 r. w Ogrodzieńcu, pow. Olkuskiego. Walczył pod dowództwem Chmielińskiego, biorąc udział w bitwach pod Miechowem, Drochlinem i inn. Ranny w nogę. Zesłany na Sybir do Tomskiej gub. Na zesłaniu przebył 10 lat w gminie Iszym.

Wakulski Kazimierz. Urodzony w 1837 r. w Działoszynie. Walczył pod dowództwem Kurowskiego. W bitwach pod Miechowem, Wąsoczą i Michałowicami. Internowany przez austriaków w Telczy, a stąd przewieziony do Ołomuńca. Wobec stanowczej odmowy wyjazdu z wojskami ks. Maksymiljana do Meksyku, zmuszony był zbiec z twierdzy wraz z kilkoma kolegami, gdyż w przeciwnym razie byłby wydany władzom moskiewskim. Zbiegł więc i na granicy bawarskiej znalazł czasowy przytułek u gościnnych bawarów. Zaopatrzony przez nich w żywność na dalszą tułaczkę dostał się do Paryża. Chęć ujrzania kraju nie dawała mu spokoju — wraz więc z współtowarzyszami niedoli pieszo przywędrował do kraju. Tu został przez moskali aresztowany i oddany pod srogi nadzór policyjny.

Wasilewski Feliks. Urodzony w 1842 r. w Janowie, pow. Kowieńskiego. Służył w oddz. ks. Mackiewicza. Zesłany do Kazania na przymusową służbę w wojsku rosyjskiem.

Wasilewski Julian. Urodzony w 1843 r. w Kłębowie. Początkowo ranny w organizacji Warszawskiej. Potem walczył pod dowództwem Kucyka. Brał udział w bitwach pod Karczewiem i Okuniewem. Zesłany do Irkucka, gdzie przebywał w rotach aresztanckich i na osiedleniu.

Wasowicz Franciszek Ksawery. Urodzony w 1842 r. Stolarz. Walczył pod dowództwem Czachowskiego, Grylińskiego, Kononowicza i Jankowskiego, biorąc udział w bitwach pod Stefankowem i Grabowem. Internowany w Ołomuńcu — przez dwa lata.

Wielobycki Józef. Urodzony w Policzku, z. Radomskiej. Służył w żandarmerji, gdzie był pochwycony i skazany na śmierć przez powieszenie. Z powodu małoletności, wyrok za-

mieniono mu na zesłanie do Irkucka. Po powrocie z wygnania zajął się gorliwie sprawą unitów. Przy tej pracy został przyłapany przez moskali i zesłany powtórnie na Sybir, z zabronieniem powrotu do kraju. Nie mogąc wrócić do kraju — zmuszony był wyemigrować. Wyjechał do Brazylii, a potem do Francji.

Wiernicki Nikodem. Urodzony w 1842 r. w Psarach, pow. Pułtuskiego. Walczył pod rozkazami Jasińskiego, biorąc udział w bitwach pod Małkinią, Czerwonym Borem, Drażdżewem. Zesłany do rot aresztanckich na 3 lata. Podczas odbywania kary pracował przy budowie kolei Moskwa — Orzeł.

Wierzbicki Paweł. Urodzony w 1835 r. w Kocku. Garn-carz. Służył w oddz. Bończy, Krysińskiego i Bardy. Walczył pod Żyżynem, Międzyrzeczem i Winnicami. W bitwie pod Żyżynem został ranny. Zesłany do Kazańskiej gub., gdzie przebył pięć lat.

Wierzbicki Longin. Urodzony w 1848 r. w Międzyrzeczu. Walczył pod dowództwem Różyckiego w bitwach pod Miropolem i Salichą, gdzie został ranny. Zesłany do katorgi do Jakucka na sześć lat.

Wilusz Romuald. Urodzony w 1840 r. we wsi Sobniów, pow. Jasło. Z uniwersytetu Jagiellońskiego — wstąpił do partji Kurowskiego, a potem Czachowskiego, biorąc udział w bitwach pod Miechowem, Rybnicą i Jurkowicami, gdzie został wzięty do niewoli. Zesłany na trzy lata do rot aresztanckich do Permu, a stąd do Tuły, gdzie pracował przy budowie kolei. W roku 1867 wrócił do kraju.

Wincza Jan Iwon. Urodzony w Marcebelinie, pow. Dziśnieńskiego. Jako były sztabs-kapitan wojsk rosyjskich, zaciągnął się do szeregów powstania. W mieszkaniu swoim w maj. Litewszczyzna — przechowywał kompromitujące dowody, odnalezione podczas rewizji, dokonanej na skutek denuncjacji przez żandarmerję rosyjską. Za dowiedziony mu udział w organizacji powstania — zesłany został do Borysoglebska, Tambowskiej gub. Po przebyciu roku na zesłaniu — został uwięziony w Dynaburgu, a to celem indagacji. Po 11 miesiącach więzienia — skazany na śmierć przez rozstrzelanie. Wyrok ten jednak nie został wykonany.

Winkler Ignacy. Urodzony w 1844 r. w Kętach w Małopolsce. Walczył pod dowództwem Chmieleńskiego i Rozenbacha. Brał udział w bitwach pod Wigorem, Bodzechowem, Ocieskami, Cisowem i Hutą Szklaną, gdzie został ranny w prawe ramię. Zesłany do Irkucka, gdzie przebył 3 lata na osiedleniu.

Witkowski Feliks. Urodzony w Hodlu, z. Lubelskiej. Walczył pod dowództwem Jankowskiego w bitwach pod Żyżynem i Fajslawicami, gdzie został wzięty do niewoli. Zesłany na osiedlenie do Zabajkalskiej Oblaści (wieś Klucze). Po uwolnieniu osiedlił się w Czycie. Na wygnaniu przebywał wraz z księdzem Ustymowiczem Wincentym, niejakim Kieragą, Łogowskim, Żyżniewskim i Kielakiem.

Witkowski Leon. Urodzony w 1839 r. w Wołoducie, pow. Ihumeńskiego. Walczył pod rozkazami Kurkuzowicza w bitwach pod Ihumeniem. Zesłany do Tomsku, gdzie przebył na wygnaniu 8 lat we wsi Wozniesienskaja, pow. Kaimskiego.

Wittemberg Władysław. Urodzony w Płońsku. Walczył pod Langiewiczem i Czachowskim w bitwach pod Małogoszczem i Chrobrzem. Kontuzjowany w lewy bok i odesłany do Krakowa do szpitala Św. Ducha. Po wyleczeniu się — został przez austriaków osadzony w twierdzy Ołomunieckiej w forcie Tafelberg.

Włoczewski Władysław. Urodzony w 1843 r. Walczył pod rozkazami Stanisława Lipińskiego, biorąc udział w bitwach pod Żyrardowem, Brochowem i in. Więziony w Modlinie przez osiem miesięcy a nast. po uwolnieniu pozostawał długi czas pod nadzorem policyjnym.

Wojciechowski Adam Jan. Urodzony w 1843 r. w Mostowicach, pow. Radomsko. Walczył pod dowództwem Taczanowskiego w bitwach pod Kruszyną i Pokrzywnicą. Więziony w Sandomierzu a potem w Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do rot areztanckich na 2 lata. Pracował przy budowie kolei Moskwa — Charków.

Wojciechowski Stanisław. Urodzony w 1845 r. w Cieluchowie, pow. Lipno. Służył pod Tłuchowskim, Jurkowskim, oraz miał sobie powierzony dozór nad przygotowywaniem kos dla formującego się oddziału Artura Siemińskiego. Walczył pod Kowalewem, Gozdowem, w Czumskich lasach. Wyrokiem Płockie-

go sądu woj. polowego jako małoletni pozbawiony praw i oddany w żołdacy do karnych bataljonów do Tulskiej gub.

Wójcicki Karol. Urodzony w 1843 r. we wsi Mroczków, z. Radomskiej. Wstąpił z politechniki do organizacji cywilnej. Dostarczał broń i amunicję do oddziałów. Potem wstąpił do partji Langiewicza i brał udział w bitwach pod Wąchockiem, Górach Świętokrzyskich. Zesłany do Tomskiej gub. na osiedlenie, gdzie przeżył 20 lat.

Wrona Karol. Urodzony w Broku, z. Łomżyńskiej. Walczył pod dowództwem Mieszkowskiego, Frycza, Jasińskiego i Wawra. Walczył pod Stokiem, Wikowcem, Nagoszewem, Bykowicami i Drażdżewem. Więziony przez 3 lata w kazamatach Modlina oraz w rotach aresztanckich w Brześciu Lit.

Wróblewski Edward. Urodzony w 1842 r. we wsi Starygród na Wołyniu. Początkowo zajęty w pracach organizacyjnych. Później walczył w partji Rutkowskiego. Brał udział w bitwach pod Połonnem, Szepietówką oraz Sławutą, gdzie został ranny. Zesłany na Sybir na osiedlenie.

Wróblewski Józefat Michał. Urodzony w 1844 r. Walczył pod dowództwem Lewandowskiego i Zakrzewskiego i Kruka, w bitwach pod Chruśliną, Wróblinem, Wolą Okrzejską, Fajslawicami, Sosnowicami, Żyżnem i Staninem. Zesłany do kopalni Zabajkalskiej „Szechtany“ górnego Nerczyńskiego Okręgu na 7 lat, nast. w Jenisejskiej gub., pow. Aczyński, Gmina Uzurna 6 lat.

Zabawski Jakób Ignacy Florjan (3 im.). Walczył jako oficer żandarmerji i jako łącznikowy przy dowódcy Kononowiczu. Złapany przez moskali. Więziony w Cytadeli Warszawskiej, a potem wywieziony na Sybir. Siedem lat spędził w rotach aresztanckich.

Zagórski Albin. Walczył pod rozkazami Rudzkiego. Dostał się do niewoli a następnie zesłany na Sybir.

Zalewski Marcin Józef. Urodzony w 1844 r. we wsi Szepietowo — Żuki. Walczył pod dowództwem Wawra i Górskiego w żandarmerji. W czasie rekonesansu — został wzięty przez kozaków do niewoli koło wsi Zabłotów. Odstawiony do Czyżewa. Śledztwo w jego sprawie prowadził gen. Tollo. Skazany i zesłany do orenburskich karnych bataljonów z pozbawieniem praw.

Służył w Troicku, a potem w Kałudze. Zwolniony na zasadzie manifestu.

Zambasowicz Lubomir. Urodzony w 1842 r. w Przemyślu. Urzędnik kolejowy. Walczył pod dowództwem Czachowskiego jako podporucznik. (Przez Komisję uznany jako szeregowy). Brał udział w bitwach pod Grabowem, Stefankowem, Bogorją, oraz w lasach Iłżeckich. W bitwie tej poległ major dragonów rosyjskich Klewcow. W bitwie pod Rudą Kościelną został wzięty do niewoli. Osądzony w Radomiu do katorżnych robót w kopalniach Nerczyńskich w zawodzie Kliczka, gdzie przebył dwa lata. Wymieniony w pracy Zielonki: Pamiętniki z Syberji.

Zaniewski Stanisław. Walczył pod dowództwem Wawra. Więziony w Białymstoku. Zesłany na Kaukaz w żołdactwo.

Zawal Jan. Urodzony w 1840 r. Brał czynny udział w powstaniu z bronią w ręku. Ranny. Więziony i zesłany na Syberję, gdzie przebył 8 lat.

Zaze Franciszek. Urodzony w 1842 r. w Żyrardowie. Walczył pod dowództwem Łaniewskiego, biorąc udział w bitwie pod Chełmem. Zesłany na osiedlenie na Sybir, gdzie przebył 3 lata.

Zduniak Szymon. Urodzony w 1839 r. w Starej Wsi. Przyjmował udział w powstaniu pod dowództwem Cieszkowskiego i walczył pod Lubartowem, gdzie wskutek rany stracił prawe oko. Wzięty jako ranny do niewoli i wcielony w żołdactwo na 10 lat.

Zgliniecki Antoni. Urodzony w 1839 r. w Bożymieniu, z. Płockiej. Służył w oddziale Gasztofta. Walczył pod Mościskami i Kuczborkiem, gdzie został ranny w głowę. Zesłany na 4 lata do rot aresztanckich do syberyjskich karnych bataljonów.

Zieliński Alfons. Urodzony w 1825 r. w Wysocku na Wołyniu. Czynny w pracach organizacyjnych w powiecie Włodzimierskim. Działal wspólnie z ks. Sierakowskim z Turzyczan. Więziony w twierdzy Kijowskiej. Zesłany na Sybir na 12 lat.

Zieliński Franciszek. Urodzony w 1839 r. w Rombinie, pow. Łęczyckiego. Walczył pod dowództwem Skowrońskiego. Więziony w Łodzi. Przebywał w katordze w Usolu przez dwa lata oraz na osiedleniu w Irkucku.

Zieliński Jan. Urodzony w 1844 r. w Głównie, pow. Brzezińskiego. Walczył pod dowództwem Kaczanowskiego, Sawic-

kiego i Skowrońskiego w bitwach pod Dobrą, Dalkowem i Cyrusową Wolą, gdzie został ranny w lewą rękę. Aresztowany na skutek denuncjacji i uwięziony w Głównie a potem w Warszawie. Zesłany do Omska.

Ziemiak Filip. Urodzony w 1846 r. we Lwowie. Walczył pod dowództwem Czechowskiego i Wysockiego w bitwach pod Lublinem i Radziwiłłowem, gdzie został wzięty do niewoli. Zesłany na osiedlenie na Sybir, gdzie przebył do 1870 r.

Zięckowski Aleksander. Urodzony w 1842 r. Pracował w organizacji cywilnej jako ekspedytor gazet tajnych. Aresztowany został, będąc w oddz. pod Babicami. Osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Zesłany do Twery i do Wołogdy, w końcu na osiedlenie do Archangielska. W Twerze przebywał w rotach aresztanckich.

Ziętkiewicz Henryk. Urodzony w 1844 r. w Rzeszowie. Walczył pod Wąchockiem pod rozkazami Langiewicza. Trzykrotnie ranny. Zesłany na Sybir, gdzie przebył 6 lat.

Żmuda Kazimierz. Urodzony w 1846 r. w Siedlcach. Walczył pod dowództwem Lelewela w oddz. Krasińskiego. Brał udział w bitwach pod Żyżnem, Hotynią. Ranny w nogę w bitwie pod Żyżnem. Aresztowany pod Hotynią po rozbiciu oddziału i uwięziony w Radzyniu. Stąd przewieziony do Cytadeli Warszawskiej, Pskowa i Moskwy. We Włodzimierzu nad Kl. został skazany na 4 lata do rot aresztanckich do Kazania, a stąd do Tobolska na osiedlenie.

Żochowski Grzegorz. Urodzony w 1843 r. w Zochach Starych. Służył pod dowództwem Lutyńskiego i Dąbrowskiego. Walczył pod Nagoszowem, Częstoborowicami, Urzędowem, Żyżnem, Łosicami, Potokiem i Kuflewem. Zesłany do Archangielska, gdzie przebył trzy lata z wyroku a nast. osiedlił się tu i przebył na Syberji ogółem 22 lata.

Żochowski Klemens. Urodzony w 1842 r. Zesłany na osiedlenie do Jenisejskiej gub. Wykazany jako sybirak w pracy Cederbauma: Wyroki Audytorjatu Polowego — Powstanie styczniowe str. 80 i 81.

Żukowska Lucyna. Urodzona w 1846 r. w Ostrowcu. Służyła w oddziale Czerwińskiego. Pełniła funkcje kurjerki. Ranna w bitwie pod Tyszowicami. Zabrana przez moskali i leczona

w szpitalu w Zamościu. Po wyzdrowieniu i zwolnieniu z więzienia, dzięki staraniom wpływowych osób, powtórnie wstępuje do partji Skomorowskiego. Więziona w Zamościu.

Żyburski Żeliszaw. Urodzony w Warszawie. Służył w oddz. Rudzkiego, Wagnera i Krysińskiego. Walczył pod Chruśliną, Korbutową Wolą, Fajslawicami i Żyżynem. Zabraný w żołdacy do wojska rosyjskiego do Jarosławia.

